

ภารกิจที่ยัง ไม่บรรลุเป้าหมาย:

ความสอดคล้องในการปฏิบัติของ
รัฐบาลไทยต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

8 มีนาคม 2560

FORTIFY
RIGHTS

ภาพปก: สมาชิกสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สทต.)

กลุ่มชุมชนทำงานรณรงค์เพื่อการปฏิรูปที่ดินของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีไว้อาศัยให้แก่การเสียชีวิตของสมาชิกสี่คนในกลุ่ม ที่ถูกสังหารโดยยังไม่มีใครต้องรับผิดชอบต่อความผิด นายสมพร พัฒนภูมิ นางมณฑา ชูแก้ว นางปราณี บุญรักษ์ และนายไข่ บุญทองเล็ก เชื่อว่าถูกสังหารอันเนื่องมาจากกิจกรรมที่พวกเขาได้ทำร่วมกับ สทต. © ลุค ดักเกิลบาย 2559

ฟอร์ตีฟายไรต์ ทำงานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและปกป้องสิทธิมนุษยชนให้กับทุกคน เรา *สืบสวน* ค้นหาความจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน *ติดต่อสื่อสาร* กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ *เสริมสร้าง* ความเข้มแข็งให้การริเริ่มที่มาจากนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ และภาคประชาสังคมเราเชื่อในประสิทธิภาพของการทำวิจัยที่มีพื้นฐานมาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ ผลักดันของการเผยแพร่ความจริงอย่างมียุทธศาสตร์ และความสำคัญในการทำงานร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับบุคคล ชุมชน และกลุ่มเคลื่อนไหว ฟอร์ตีฟายไรต์เป็นองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไร อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจดทะเบียนที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และสวิตเซอร์แลนด์ www.fortifyrights.org

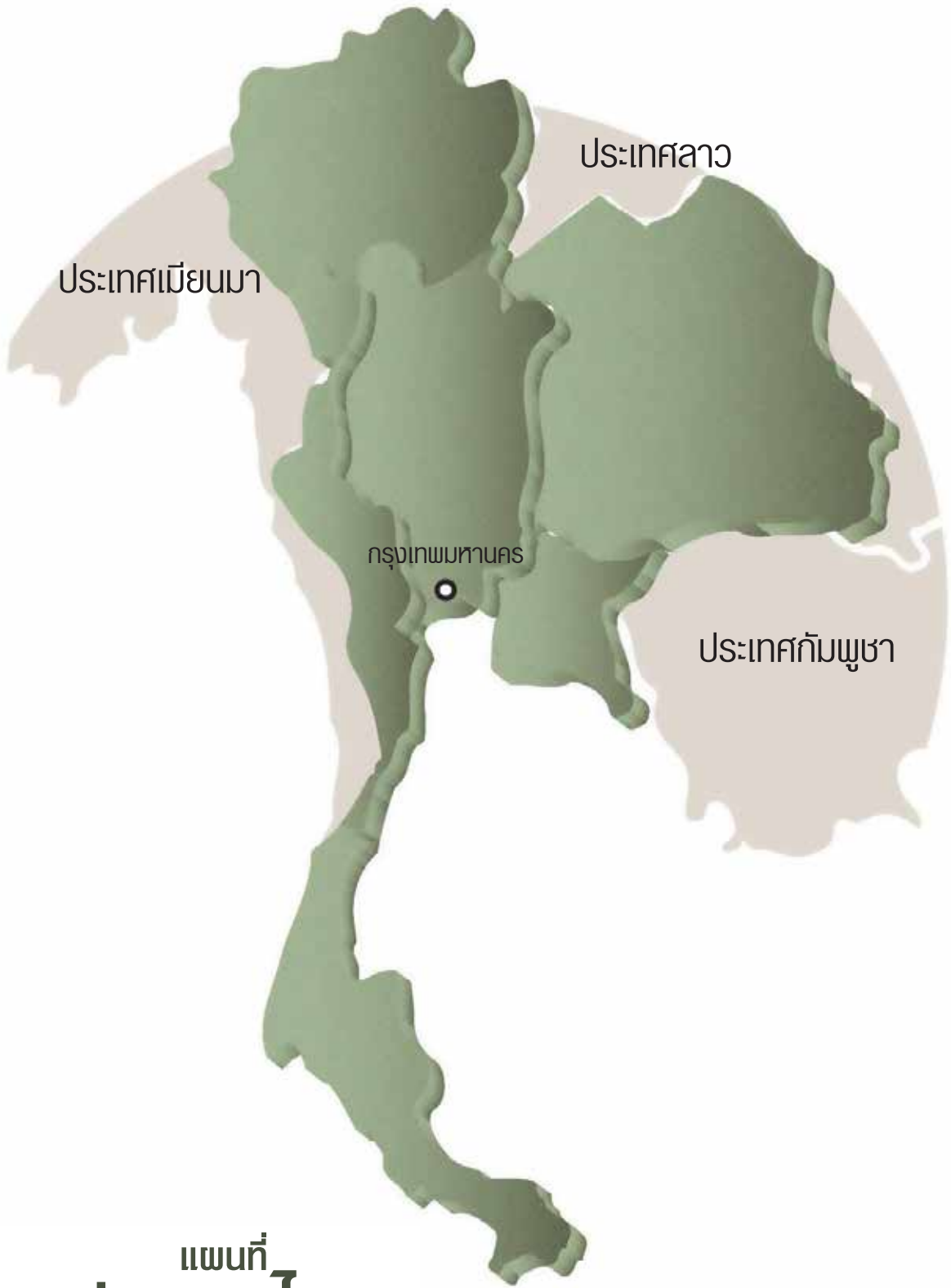
ภารกิจที่ยัง ไม่บรรลุเป้าหมาย:

ความสอดคล้องในการปฏิบัติของ
รัฐบาลไทยต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

8 มีนาคม 2560

FORTIFY
RIGHTS

แผนที่
ประเทศไทย

สารบัญ

บทสรุป	1
การดำเนินการตามข้อบทกติกา ICCPR ของประเทศไทย	9
สิทธิที่จะมีอิสรภาพ.....	9
การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน	11
ข้อห้ามต่อการเอาคนลงเป็นทาส	14
สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก	19
เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ	24
สิทธิของผู้ลี้ภัย	28
การควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาโดยไม่มีกำหนดเวลา	29
การละเมิดสิทธิผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจา	31
การผลักดันผู้ลี้ภัยกลับไปพม่า.....	32
การผลักดันผู้ลี้ภัยชาวมังลาวกลับไปพม่า.....	34
ข้อเสนอแนะ	36

นางอุษา สุวรรณพัฒน์ ไร่ให้ต่อนักภาพของสามีที่ถูกสังหารอย่างโหดเหี้ยม นายไข่ บุญทองเล็ก เป็นนักกิจกรรมที่สนับสนุนการปฏิรูปที่ดินและเป็นสมาชิกของสมาชิกรสพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สทต.) ที่ถูกสังหารในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในเดือนพฤศจิกายน 2559 ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องจำเลยเพียงคนเดียวในคดีการสังหารนายไข่ บุญทองเล็ก โดยให้เหตุผลว่าหลักฐานไม่เพียงพอ 28 พฤศจิกายน 2559 ©ลล ดักเกิลบาย 2559

บทสรุป

“เมื่อรัฐให้ภาคยานุวัติต่อสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนมีการกำหนดพันธกรณีเหล่านั้นเป็นข้อบทในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายในประเทศ และมีการนำไปใช้ให้เกิดผล หลังจากผ่านไปช่วงเวลาหนึ่ง พลเมืองโดยทั่วไปหรือบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าของสิทธิเหล่านั้น อาจไม่ให้ความสำคัญต่อสิทธิเหล่านั้นอีกต่อไปโดยถือเป็นสิทธิที่ตนมีอยู่แล้ว... ในทำนองเดียวกัน เมื่อไม่มีการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมตระหนักอย่างชัดเจนว่าสิทธิเหล่านี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพียงใดต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีของตน”

— ซาอิด ราฮัด อัล-ฮุสเซน (Zeid Ra'ad al-Hussein) ข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ กล่าวในการเปิดการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสมัยที่ 34 วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2560

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) เป็นกฎบัตรสำคัญของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศประกอบด้วยข้อบทที่ให้ความคุ้มครองที่สำคัญหลายประการ ทารวมถึงกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ด้วยแล้ว ย่อมถือเป็นกฎหมายแม่บทสิทธิมนุษยชนสากล หรือที่มักเรียกกันว่าเป็นกรอบเบื้องต้นของกฎหมายสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยได้เข้าเป็นรัฐภาคีของกติกา ICCPR เมื่อปี 2539 และย่อมมีผลผูกพันทางกฎหมายที่จะต้องคุ้มครองและดำเนินการตามข้อบทเหล่านั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (นับแต่นี้เรียก “คณะกรรมการ”) ประกอบด้วยสมาชิก 18 คน ซึ่งเป็นผู้ชำนาญการอิสระที่ได้รับการคัดเลือกจากรัฐภาคีสหประชาชาติ ทำหน้าที่ติดตามการดำเนินงานตามสนธิสัญญานี้

รัฐภาคีของกติกา ICCPR มีหน้าที่ต้องส่งรายงานตามวาระให้กับคณะกรรมการฯ ตามที่มีการร้องขอ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามสิทธิที่มีการรับประกันในกติกา ICCPR

รายงานฉบับนี้เป็นการพิจารณาการดำเนินงานของประเทศไทยตามกติกา ICCPR และการตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่ถูกเสนอโดยคณะกรรมการฯ อันเป็นผลจากงานวิจัยของฟอร์ตี้ไฟฟายไรท์ ระหว่างปี 2557-2560 ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ประจักษ์พยาน ผู้รอดชีวิต และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากหลายพื้นที่ในประเทศไทย รวมทั้งข้อมูลจากการสังเกตการณ์การพิจารณาคดีในศาล และการวิเคราะห์เอกสารของรัฐบาล ศาล และองค์การสหประชาชาติ

แม้ในรายงานจะยอมรับว่ารัฐบาลไทยมีความก้าวหน้าในการดำเนินการในประเด็นสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญเป็นการเฉพาะต่อการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะหลักของคณะกรรมการฯ เพื่อแก้ปัญหาตามข้อกังวลอันใหญ่หลวงด้านสิทธิมนุษยชน และประกันให้มีการปฏิบัติตามกติกา ICCPR โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รายงานนี้ให้ความสำคัญกับสิทธิที่มีอิสระภาพซึ่งได้รับการคุ้มครองตามข้อ 9 ของกติกา ICCPR การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในข้อ 22 ข้อห้ามต่อการเอาคนลงเป็นทาสในข้อ 8 สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และการชุมนุมอย่างสงบในข้อ 19 และ 21 และสิทธิของผู้ลี้ภัยในข้อ 2, 13, 24 และ 26

สถานกักกันคนต่างด้าวที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดสงขลา ประเทศไทย 2559 เจ้าหน้าที่ไทยยังคงกักขังผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาที่มีสถานะไร้รัฐอย่างไม่มีกำหนดในสถานกักกันคนต่างด้าวที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ©ฟอรั่มฟายส์ 2559

รัฐบาลไทยได้ส่งรายงานฉบับแรกให้กับคณะกรรมการฯ เมื่อเดือนสิงหาคม 2547 เดือนกรกฎาคม 2548 คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นต่อรายงานตามที่ปรากฏใน “ข้อสังเกตเชิงสรุป” (Concluding Observations) โดยแสดงความยินดีที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ของไทยมีข้อบทที่ครอบคลุมสิทธิ และเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการฯ ยังแสดงข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะ 18 ข้อต่อรัฐบาลไทย เพื่อประกันให้มีการปฏิบัติตามกติกา ICCPR คณะกรรมการฯ ขอให้รัฐบาลไทยให้คำตอบภายในเวลาหนึ่งปีต่อข้อเสนอแนะที่เฉพาะเจาะจง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งประกาศใช้ในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย การปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัว และสถานการณ์ด้านแรงงานบังคับและการค้ามนุษย์ คณะกรรมการฯ ยังขอให้รัฐบาลไทยส่งมอบรายงานตามวาระฉบับที่สองในเดือนสิงหาคม 2552

แต่รัฐบาลไทยไม่สามารถจัดส่งรายงานตามวาระฉบับที่สองตามกำหนดเวลาในเดือนสิงหาคม 2552

นับแต่การทบทวนตามวาระครั้งแรกของคณะกรรมการฯ กองทัพไทยได้ทำการรัฐประหารติดต่อกันทั้งในปี 2549 และ 2557 โดยในปี 2549 ผู้นำกองทัพไทยได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ซึ่งเคยได้รับคำชมจากคณะกรรมการฯ ในปี 2548 เนื่องจากมีข้อบทที่ครอบคลุมด้านสิทธิมนุษยชน และกองทัพไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ซึ่งประกอบด้วยข้อบทที่มีปัญหาหลายประการ รวมทั้งข้อบทที่ให้การนิรโทษกรรมต่อผู้ทำการรัฐประหารในปี 2549 ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 กองทัพไทยได้ยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ

และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่นำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพื่อปกครองประเทศ ในเดือนกรกฎาคม 2557 รัฐบาลไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว พ.ศ.2557 แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจอย่างกว้างขวางและปราศจากการตรวจสอบแก่ คสช. โดยเฉพาะมาตรา 44 และ 47 ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ พ.ศ.2559 ซึ่งคาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในปี 2560 ยังประกอบด้วยข้อบทที่เป็นปัญหาในแง่ ความสอดคล้องต่อกติกา ICCPR รวมทั้งการกำหนดให้มีวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และข้อบทที่ดูเหมือนจะ บัญญัติขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการปกครองของระบอบทหารต่อไปในประเทศไทย

ในปี 2558 รัฐบาลไทยได้ส่งรายงานตามวาระฉบับที่สองให้กับคณะกรรมการฯ โดยใช้โอกาสนี้เพื่อตอบสนองข้อกังวล และข้อเสนอแนะที่มีการนำเสนอโดยคณะกรรมการฯ ตั้งแต่ปี 2548 รัฐบาลไทยยังให้คำต่อตอบชุดของประเด็นปัญหา ตามที่เสนอโดยคณะกรรมการฯ ในปี 2559 โดยในคำตอบเหล่านั้น รัฐบาลไทยกลับไม่พูดถึงหรือยอมรับปัญหาร้ายแรง ด้านสิทธิมนุษยชนหลายประการ

ยกตัวอย่างเช่น ระหว่างการปกครองโดยรัฐบาล คสช. ทหารไทยได้ออกและบังคับใช้คำสั่งเพื่อควบคุมจำกัดเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR ในบางกรณี คำสั่งของ คสช. เช่น การให้อำนาจ เจ้าพนักงานทหารในการเรียกตัว จับกุมตัว และควบคุมตัวบุคคล การสอบปากคำ การค้นและการยึดทรัพย์สิน และ “กระทำการอื่นใด” ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการละเมิดกติกามายในประเทศไทยและกติกา ICCPR

นอกจากนั้น แม้ว่ารัฐบาลไทยมีความพยายามจัดทำกลไกเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ฟอร์ตีฟายไรต์ยังคง เก็บข้อมูลรายงานการโจมตีทำร้าย และเหตุการณ์ที่คุกคามต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและแกนนำชุมชนในประเทศ ซึ่ง มักเกิดขึ้นโดยไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และแทบไม่มีการคุ้มครองที่พอเพียงจากทางการไทย

สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์บ้านเกิด ซึ่งเป็น องค์กรชุมชนทำงานรณรงค์ต่อต้าน การทำเหมืองแร่ทองคำที่ก่อให้เกิด ความขัดแย้งในจังหวัดเลย เดินขบวน ภายใตหมู่บ้านที่ อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย ประเทศไทย 15 มกราคม 2559 ©ฟอร์ตีฟายไรต์ 2559

ยกตัวอย่างเช่น กรณีชายที่ปกปิดใบหน้ากว่า 100 คนบุกเข้าโจมตีทำร้ายแกนนำกลุ่มคนรักษ์บ้านเกิด ซึ่งเป็นองค์กรชุมชนที่ทำงานรณรงค์คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองแร่ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2557 หน่วยงานตำรวจและจังหวัด รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ดำเนินการเพื่อแทรกแซงหรือตอบสนองต่อข้อร้องเรียนหลายครั้งของสมาชิกในชุมชน ในช่วงคำวันนั้น ทั้งนี้ตามข้อมูลจากประจักษ์พยานกองกำลังที่ปกปิดใบหน้าได้ทำร้ายชาวบ้านอย่างน้อย 13 คน จนได้รับบาดเจ็บ รวมทั้งสมาชิกกลุ่มคนรักษ์บ้านเกิด ในเดือนพฤษภาคม 2559 ทางกรมไทยมีคำสั่งให้ นายทหารยศพันโท และ พลโทที่เกษียณราชการแล้วของกองทัพไทย มีความผิดและได้รับโทษจำคุกเป็นเวลาสามและสองปีตามลำดับ ทั้งนี้จากการมีส่วนร่วมในการทำร้ายครั้งนั้น อย่างไรก็ตาม สมาชิกในชุมชนของจังหวัดเลยยังคงถูกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาและถูกเรียกตัวเพื่อเข้ารับ “การปรับทัศนคติ” จากทหาร

นายบังจวบ ังโซตพันธ์ (โกโด่ง) อดีตนายกองกลางบริหารส่วนจังหวัดสทูล และภรรยา ผู้ต้องหา 2 คน ใน 103 คน ในคดีการก้ำมบุษย์ผู้สื่อข่าวโรฮินจา จากประเทศเมียนมา ©กัญช รัทขนาม สำนักข่าวเบอร์นาตีวีส์ 13 พฤศจิกายน 2558

นักกิจกรรมชุมชนหลายสิบคนเข้ากีดขวางรถบรรทุกแร่ทองคำที่ขนจากพื้นที่โครงการเหมืองแร่ทองคำซึ่งเป็นประเด็นความขัดแย้งของ บริษัท อัครา รีซอร์สเซส มหาชนจำกัด ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ บริษัท คิงส์เกต คอนโซลิเตด จำกัด ประเทศออสเตรเลีย ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 ที่จังหวัดพิจิตร ต่อมาเจ้าหน้าที่ไทยตั้งข้อหากับผู้ประท้วง 27 คน ในข้อกล่าวหาการละเมิด พรบ.การชุมนุมสาธารณะโดยกล่าวหาว่าไม่ได้แจ้งให้ทางการทราบล่วงหน้าก่อนจะมีการประท้วง ©ภาพส่วนบุคคล 2559

ในส่วนของการห้ามต่อการเอาคนลงเป็นทาส เจ้าหน้าที่ของไทยมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดการก้ำกัมนุชยอย่างกว้างขวางในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ถือว่าเป็นการเอาคนลงเป็นทาสตามกฎหมายระหว่างประเทศ หลังจากทางทหารไทยได้ค้นพบหลุมฝังศพขนาดใหญ่ที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2558 ประกอบด้วยศพมนุษย์จำนวน 36 คน ซึ่งเชื่อว่าเป็นเหยื่อการก้ำกัมนุชยชาวโรฮีนจาและบังคลาเทศ ทางทหารไทยจึงได้เริ่มการสอบสวนทางอาญาอย่างไม่เคยทำมาก่อน ส่งผลให้มีคดีการก้ำกัมนุชยครั้งใหญ่ที่สุดของประเทศเข้าสู่การพิจารณาของศาล ทั้งนี้โดยมีการฟ้องร้องคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาอีกกว่า 100 คน รวมทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ทหารและเจ้าหน้าที่รัฐ

ฟอร์ตีฟายโรตียินดีกับการดำเนินคดีเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม จากปากคำของผู้เสียหายที่ฟอร์ตีฟายโรตียอมรับมาได้พบว่า ปัญหาการก้ำกัมนุชยต่อชาวโรฮีนจาและบังคลาเทศที่เดินทางผ่านประเทศไทยระหว่างปี 2555-2558 มีขอบเขตการกระทำที่มากกว่าความผิดที่มีการสั่งฟ้องในศาลอย่างมาก อย่างน้อยในช่วงสามปี กลุ่มผู้ก้ำกัมนุชยได้ขังบุคคลเหล่านี้จำนวนมากไว้ใน “ค่ายเพื่อการทรมาณ” ในพื้นที่ห่างไกลของไทยในแต่ละช่วงเวลา เจ้าหน้าที่ของไทยยังควบคุมตัวชาวโรฮีนจาจำนวนมากในสถานกักตัวคนต่างด้าว จากนั้นมีการส่งตัวไปให้กับขบวนการก้ำกัมนุชย ซึ่งดำเนินการทรมาณ สังหาร และเอาบุคคลเหล่านี้ลงเป็นทาส ทั้งนี้ตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของฟอร์ตีฟายโรตีย ชาวโรฮีนจาทั้งหญิงและชายจำนวนมากเหล่านี้ถูกซื้อและขาย โดยฟอร์ตีฟายโรตียมีเหตุผลเชื่อว่า ยังคงมีหลุมฝังศพขนาดใหญ่ที่ยังไม่ถูกค้นพบอีก

นอกจากนั้น แม้จะมีการฟ้องคดีก้ำกัมนุชย แต่ก็ยังไม่หมดสิ้นข้อกังวล เนื่องจากยังมีการคุกคามและข่มขู่พยานและพนักงานสอบสวน ส่งผลให้พวกเขาบางส่วนต้องหลบซ่อนตัวหรือหนีออกจากประเทศไทย

ในแง่สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และการชุมนุมอย่างสงบ ฟอร์ตีฟายโรตียเก็บข้อมูลการฟ้องคดีที่หมิ่นประมาทและการฟ้องคดีอื่น ๆ โดยบริษัทเอกชน และทางทหารไทยต่อแกนนำชุมชน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งเพียงแค่ใช้เสรีภาพขั้นพื้นฐานของตน การตอบโต้เช่นนี้ถือว่าขัดกับพันธกรณีของไทยตามกติกา ICCPR

ช่วงค่ำของวันที่ 15 พฤษภาคม 2557 ชายปกปิดใบหน้ากว่า 100 คน พร้อมอาวุธไม้ ระเบิด และเป็นโจมตีทำร้ายชาวบ้านในจังหวัดเลยที่เข้าร่วมการประท้วงต่อต้านการทำเหมืองทองคำในพื้นที่รอบๆ หมู่บ้าน ที่เป็นประเด็นความขัดแย้ง การปะทะดำเนินไปหลายชั่วโมงโดยที่ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาระงับเหตุ ทั้งๆ ที่ชาวบ้านร้องขอความช่วยเหลือหลายครั้ง ©กลุ่มคนรักบ้านเกิด 2557

สิทธิหลายประการที่ได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR รวมถึงสิทธิที่จะมีอิสรภาพและเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบ ไม่ได้เป็นสิทธิแบบเบ็ดเสร็จกล่าวคือกฎหมายระหว่างประเทศอนุญาตให้มีการจำกัดสิทธิเหล่านี้ได้ แต่เฉพาะในพฤติการณ์ที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น โดยข้อจำกัดเหล่านี้ต้องทำ “เท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น” รัฐบาลไทยยังคงอ้างข้อกั่วงวลด้านความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนการควบคุมจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานบางประการ ซึ่งตามกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐจะต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อ “ความอยู่รอดของชาติ หรือบูรณภาพแห่งดินแดนหรือความเป็นอิสระทางการเมือง” ทั้งนี้จึงถือว่าชอบธรรมที่จะมีการควบคุมเหล่านั้น แต่ในประเทศไทย มักไม่มีสถานการณ์ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขดังกล่าว

โดยเฉพาะกรณีของผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาซึ่งถูกพรากสิทธิที่จะมีอิสรภาพ และยังคงถูกควบคุมตัวโดยไม่มีกำหนดเวลาในประเทศไทย ส่วนหนึ่งด้วยเหตุผลที่ทางการไทยมองว่าพวกเขาเป็น “ข้อกั่วงวลด้านความมั่นคงแห่งชาติ”

นอกจากการควบคุมตัวผู้ลี้ภัยจำนวนมากโดยไม่มีระยะเวลากำหนดแล้ว ฟอर्टีฟายโรตย์ยังเก็บข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงอื่น ๆ ต่อผู้ลี้ภัยในไทย รวมถึงการผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย ซึ่งเป็นการละเมิดที่ขัดกับหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ นอกเหนือจากการละเมิดกติกา ICCPR

คณะกรรมการฯ จะพิจารณาการดำเนินงานตามกติกา ICCPR ของประเทศไทยในเดือนมีนาคม 2560 ในที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสมัยที่ 119 ที่กรุงเทพฯ สวิตเซอร์แลนด์ เพื่อประกันว่ารัฐบาลไทยจะสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามกติกา ICCPR ได้ ฟอर्टีฟายโรตย์มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทยดังนี้:

- ประกันว่ากฎหมาย ข้อบัญญัติและนโยบายภายในประเทศทั้งปวง มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ดำเนินการสอบสวนตามรายงานทั้งปวงเกี่ยวกับการสังหาร การทำร้ายและการก่อกองกรรมต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน แกนนำชุมชน สื่อมวลชน และผู้ลี้ภัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ
- ประกันว่าผู้กระทำความผิดฐานก้ำกัมนุญและผู้ร่วมขบวนการคนอื่น ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง ไม่ว่าจะเมียศหรือตำแหน่งใด ต้องถูกตั้งข้อหา ฟ้องร้องดำเนินคดี และลงโทษตามมาตรฐานระหว่างประเทศ
- ยุติการดำเนินกระบวนการทางกฎหมายใด ๆ ต่อบุคคลที่กำลังถูกสอบสวน ตั้งข้อหา หรือฟ้องร้องดำเนินคดี เพียงเพราะการทำกิจกรรมที่ชอบธรรมและได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- อนุญาตให้มีการชุมนุมโดยสงบในทุกรูปแบบ ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง สิทธิมนุษยชน และสังคม โดยให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างไม่มีการแทรกแซงหรือควบคุมจำกัด
- ยุติการควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดต่อผู้ลี้ภัยและผู้เสียหายจากการก้ำกัมนุญ ป้องกันไม่ให้มีการผลักดันกลับไปสู่อันตรายของผู้ลี้ภัยและผู้เสียหายจากการก้ำกัมนุญ และดูแลให้มีการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้เสียหายจากการก้ำกัมนุญ

การดำเนินการตามข้อบทกติกา ICCPR ของประเทศไทย

สิทธิที่จะมีอิสรภาพ

ในวันที่ 1 เมษายน 2558 และ 29 มีนาคม 2559 คสช.ออกคำสั่งคสช.ที่ 3/2558 และ 13/2559 ตามลำดับ¹ คำสั่งทั้งสองฉบับให้อำนาจเจ้าพนักงานทหารในการเรียกตัว จับกุมตัว และควบคุมตัวบุคคล การสอบปากคำ การค้นและการยึดทรัพย์สิน และ “กระทำการอื่นใดตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมอบหมาย”² คำสั่งคสช.ที่ 3/2558 มุ่งแก้ไขการกระทำใด ๆ ที่ “เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ” ส่วนคำสั่งคสช.ที่ 13/2559 มุ่งปราบปราม “การกระทำความผิดบางประการที่เป็นภัยอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยหรือบ่อนทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ”³ การให้อำนาจอย่างกว้างขวางต่อเจ้าพนักงานทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหลายประการ ทำให้เกิดความกังวลว่าจะมีการใช้อำนาจโดยมิชอบตามคำสั่งเหล่านี้

ในเดือนเมษายน 2559 ฟอร์ตี้ไรท์และหน่วยงานสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ อีกห้าแห่งได้เผยแพร่แถลงการณ์ร่วมเน้นถึงข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนที่มีต่อคำสั่ง คสช.ที่ 13/2559 รวมถึงข้อกังวลต่อการให้อำนาจเจ้าพนักงานทหารในการจับกุม ควบคุมตัว และตรวจค้นโดยไม่ผ่านการกำกับดูแลของศาล⁴

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ขอให้ทางการไทยชี้แจงเนื้อหาของคำสั่งคสช.ที่ 3/2558 และ 13/2559 และความสอดคล้องกับกติกา ICCPR⁵ ในคำตอบที่ให้กับคณะกรรมการฯ รัฐบาลอ้างว่าคำสั่งนี้ “ไม่ถือเป็นการให้อำนาจพิเศษต่อเจ้าพนักงาน” โดยอธิบายว่า “เป็นอำนาจที่ต้องมีการใช้อย่างสอดคล้องกับกรอบกฎหมายที่มีอยู่ รวมถึงประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”⁶

1 Head of the National Council for Peace and Order (NCPO) Order No. 3/2558, April 1, 2558; NCPO Order No. 13/2559, March 29, 2559.

2 See NCPO Order No. 3/2558, art. 4; NCPO Order No. 13/2559, art. 3.

3 See NCPO Order No. 3/2558, para. 1 and NCPO Order No. 13/2559, para 1.

4 “Thailand: Human Rights Groups Condemn NCPO Order 13/2559 and Urge for It to be Revoked Immediately,” Fortify Rights et. al, Joint Statement, April 5, 2559 <http://www.fortifyrights.org/publication-20160405.html>, (accessed January 25, 2017).

5 U.N. Human Rights Committee, 117th Session, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, U.N. Doc. CCPR/C/THA/Q/2, August 12, 2016, para. 12.

6 U.N. Human Rights Committee, 119th Session, *Replies of Thailand to the List of Issues*, U.N. Doc. CCPR/C/Thai/Q/2/Add.1, November 15, 2016, para. 73.

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย การจับกุม การควบคุมตัวหรือการตรวจค้นอาจกระทำได้เมื่อมีคำสั่งหรือมีหมายจากศาล เว้นแต่บางสถานการณ์ที่จำกัดเท่านั้น⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังจำกัดระยะเวลาการควบคุมตัวบุคคลตามฐานความผิด และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่ควบคุมตัวซึ่งไม่ใช่สถานที่ควบคุมตัวตามที่กำหนดในกฎหมาย⁸ ประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังกำหนดคบทลงโทษทางอาญา โดยมีโทษจำคุกไม่เกินสามปีและ/หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท กรณีที่เป็น “การทรมานเหยื่อทักขังหรือกระทำการให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย” และกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีและ/หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาทกรณีที่เป็น “การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ”⁹ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อเจ้าพนักงานเนื่องจากการละเมิดกฎหมายอาญาเหล่านี้

คำสั่งนี้ดูเหมือนมีเนื้อหาที่ขัดแย้งกับทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น คำสั่งทั้งสองฉบับอนุญาตให้ควบคุมตัวบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสอบปากคำได้ไม่เกินเจ็ดวัน¹⁰ คำสั่งนี้ยังให้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยในสถานที่ควบคุมตัวอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งรัฐบาลไทยยอมรับในคำตอบที่ให้กับคณะกรรมการฯ โดยระบุว่า “จำเป็นต้องควบคุมตัวบุคคลเหล่านี้ในที่อื่น เนื่องจากเรือนจำเป็นสถานที่ควบคุมตัวเฉพาะผู้กระทำความผิดเท่านั้น” และรัฐบาล “มักแจ้งให้ครอบครัวของบุคคลเหล่านี้ทราบถึงสถานที่ควบคุมตัว”¹¹ นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องที่ให้ความคุ้มครองต่อเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งนี้ ให้พ้นจากความรับผิดทั้งทางแพ่ง อาญา หรือทางวินัย¹²

ตามกฎหมายระหว่างประเทศ การจับกุมและการควบคุมตัวต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องกับกฎหมายและกระทำได้เมื่อชอบด้วยเหตุผลและจำเป็นเท่านั้น¹³ คณะกรรมการฯ ยังจำแนกด้วยว่า ผู้ถูกควบคุมตัวควรถูกควบคุมตัวเฉพาะในสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ ยกตัวอย่างเช่น คณะกรรมการฯ กล่าวไว้ในความเห็นทั่วไปที่ 20 ว่า:

เพื่อประกันการคุ้มครองอย่างเป็นผลต่อบุคคลที่ถูกควบคุมตัว ควรมีการกำหนดเป็นข้อบทให้ผู้ถูกควบคุมตัวต้องอยู่ในสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ และให้มีการจดบันทึกชื่อของพวกเขาและสถานที่ควบคุมตัวรวมทั้งชื่อของบุคคลที่รับผิดชอบต่อการควบคุมตัวเอาไว้ ทั้งนี้เป็นข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงญาติและเพื่อน¹⁴

7 See Criminal Procedure Code, B.E. 2477, 1934, art. 78.

8 See Criminal Procedure Code, arts. 86 and 87. See also Criminal Code, B.E. 2499, 1959, art. 24.

9 See Criminal Code, arts. 310 and 157.

10 See NCPO Order No.3/2558, art. 6 and NCPO Order No.13/2559, art. 4..

11 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 76.

12 See NCPO Order No.3/2558, art. 14 and NCPO Order No.13/2559, art. 9.

13 U.N. Human Rights Committee, *Communication No. 305/1988, Hugo van Alphen v. The Netherlands*, U.N. Doc. CCPR/C/39/D/305/1988, July 23, 1990, para 5.8.

14 U.N. Human Rights Committee, *CCPR General Comment No. 20: Article 7 (Prohibition of Torture, or Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)*, March 10, 1992, para. 11.

การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ในการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้นกรณีประเทศไทยเมื่อปี 2548 คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตว่า “ได้เกิดเหตุร้ายต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและแกนนำชุมชนหลายครั้ง” และมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลไทย “ดำเนินการโดยทันทีเพื่อยุติและป้องกันไม่ให้เกิดการคุกคามและการทำร้าย” รวมทั้งให้มีการสอบสวนตามรายงานเกี่ยวกับเหตุร้ายดังกล่าว ในปี 2559 คณะกรรมการฯ ย้ำอีกครั้งถึงคำร้องขอ “ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่นำมาปฏิบัติเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและแกนนำชุมชน” และโดยเฉพาะการขอความเห็นต่อข้อกล่าวหาว่ามีการควบคุมตัวเพื่อ “ปรับทัศนคติ” และการต้องเข้าร่วมใน “หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ใหม่”¹⁶

รัฐบาลไทยให้คำตอบ โดยอ้างถึงมาตรการคุ้มครองพยานที่มีให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและครอบครัวของพวกเขา มีการกล่าวถึงกระบวนการในสามขั้นตอนในปี 2558 ของกระทรวงยุติธรรมเพื่อจัดทำมาตรการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การระบุให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นกลุ่มเป้าหมายในการจัดทำร่างแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 รวมทั้งการจัดทำร่างกฎหมายเพื่อป้องกันการทรมาณและการบังคับบุคคลให้สูญหาย¹⁷

ฟอร์ตีฟายไรต์เซ็นเซอร์ที่รัฐบาลมีมาตรการเหล่านี้ เพื่อจัดทำกรอบการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และยืนยันถึงความพยายามในการออกกฎหมายเพื่อป้องกันการทรมาณและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ฟอร์ตีฟายไรต์ยังกระตุ้นให้รัฐบาลดูแลให้กระบวนการปรึกษาหารือที่มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางกับภาคประชาสังคมหลายกลุ่ม รวมทั้งการมีส่วนร่วมอย่างมีสาระสำคัญของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ในการจัดทำมาตรการเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเหล่านี้

อย่างไรก็ดี ในคำตอบเหล่านี้ รัฐบาลกลับไม่ได้ให้ข้อมูลกับคณะกรรมการฯ เกี่ยวกับรายงานว่าการควบคุมตัวโดยพลการต่อผู้ประท้วงทางการเมือง และข้อกล่าวหาว่ามีการควบคุมตัวบุคคลเพื่อเข้ารับ “การปรับทัศนคติ” และ “หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ใหม่” นอกจากนั้น แม้จะมีความพยายามจัดทำกลไกเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ฟอร์ตีฟายไรต์ได้บันทึกข้อมูลการโจมตีและการคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและแกนนำชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมักไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

ยกตัวอย่างเช่น ฟอร์ตีฟายไรต์บันทึกข้อมูลการโจมตีทำร้ายแกนนำกลุ่มคนรักบ้านเกิด องค์กรชุมชนซึ่งรณรงค์คัดค้านการทำเหมืองแร่ทองคำที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในจังหวัดเลย โดยเป็นปฏิบัติการของชายที่ปกปิดใบหน้าอย่างน้อย 100 คนในช่วงค่ำของวันที่ 15 พฤษภาคม 2557¹⁸ หน่วยงานตำรวจและจังหวัด รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ดำเนินการเพื่อแทรกแซงหรือตอบสนองต่อข้อร้องเรียนในหลายครั้งของสมาชิกในชุมชนในช่วงค่ำวันนั้น ทั้งนี้ตามข้อมูลจาก

15 U.N. Human Rights Committee, 84th session, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, U.N. Doc. CCPR/CO/84/THA, July 8, 2005, para. 19.

16 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 14.

17 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para 84-86.

18 “Thailand: Ensure Justice for Human Rights Defenders Attacked in Loei, Hold All Perpetrators Accountable,” Fortify Rights, May 31, 2559, <http://www.fortifyrights.org/publication-20160531.html> (accessed January 24, 22559)

ประจักษ์พยาน ชายที่สวมหน้ากากเหล่านี้ทำร้ายชาวบ้านบาดเจ็บอย่างน้อย 13 รายรวมทั้งสมาชิกกลุ่มคนรักษ์บ้านเกิด²⁰

จากบรรดาชายกว่า 100 คนที่เกี่ยวข้อง ทางทหารสามารถระบุตัวและแจ้งข้อหาต่อบุคคลเพียงสองคน²¹ ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2559 ศาลจังหวัดเลยมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกเป็นเวลาสามปีและสองปีตามลำดับ ต่อพันโท ประมินทร์ ป้อมนาคและพลโทประเมษฐ์ ป้อมนาค(เกษียณราชการ) เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการโจมตีทำร้ายบ้านนาหนองบง²² ศาลอนุญาตให้ประกันตัวบุคคลทั้งสองคน ระหว่างนี้คดีอยู่ในชั้นอุทธรณ์²³

ภายหลังการโจมตีทำร้ายครั้งนั้น ในเดือนกรกฎาคม 2557 ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจเขาลอง จังหวัดเลยได้เรียกตัวชาวบ้านที่เป็นผู้หญิงอย่างน้อยสองคนและเป็นสมาชิกกลุ่มคนรักษ์บ้านเกิด ให้ไปรายงานตัวที่ว่าทหารอำเภอเขาลองเพื่อรับ “การปรับทัศนคติ” ในระหว่าง “การปรับทัศนคติ”²⁴ มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ทหารจะดำเนินคดีอาญา เนื่องจากชาวบ้านได้ลงชื่อในจดหมายคัดค้านการแต่งตั้งคณะทำงานที่มีเจ้าหน้าที่ทหารเป็นผู้นำ เพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาทในอนาคตรหว่างชุมชนกับบริษัทเหมืองแร่²⁵

สมาชิกของสหพันธ์เกษตรกรภาคใต้ (สกต.) องค์กรระดับชุมชนของเกษตรกรไร่ที่ดินที่สนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ความมั่นคงด้านอาหาร และการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ถูกโจมตีทำร้ายอย่างร้ายแรงเช่นกัน โดยมักไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ นับแต่ปี 2553 สมาชิกสกต.อย่างน้อยสี่คนถูกสังหาร ประกอบด้วยนายสมพร พัฒนภูมิ ซึ่งถูกสังหารในปี 2553 นางมณฑา ชูแก้ว และนางปราณี บุญรักษ์ ซึ่งถูกสังหารในเหตุการณ์ลอบยิงครั้งเดียวกันเมื่อปี 2555 และนายไข่ บุญทองเล็ก ซึ่งถูกสังหารในปี 2558²⁶ ในวันที่ 8 เมษายน 2559 นายสุพจน์ กาฬสงศ์ สมาชิกสกต.และพยานปากเอกในการลอบสังหารนายไข่ บุญทองเล็ก สามารถเอาตัวรอดจากการถูกลอบยิงแต่ได้รับบาดเจ็บสาหัส และทุกวันนี้ยังต้องดำรงชีวิตภายใต้การถูกคุกคามต่อไป²⁷

19 Fortify Rights interview with H.P., Loei Province, Thailand, March 22, 2016 and Fortify Rights interview with R.V., Loei Province, Thailand, July 22, 2016.

20 Permanent Mission of Thailand to the United Nations and Other International Organizations in Geneva, *Letter to the Special Procedures of the UN Human Rights Council*, Letter No. 52101/513, September 9, 2014.

21 “Thailand: Ensure Justice for Human Rights Defenders Attacked in Loei, Hold All Perpetrators Accountable,” Fortify Rights.

22 See *Loei Provincial Prosecutor and nine co-plaintiffs v. Army Lieutenant Colonel Poramin Pomnak and Lieutenant General Porames Pomnak*, Loei Provincial Court, Black Case No. Aor. 5440/2557, Red Case No. Aor. 1983/2559, May 31, 2016.

23 Fortify Rights electronic communication with Sor Rattanamanee Polkla, legal representative of KRBKG, September 15, 2016.

24 Fortify Rights interview with K.P., Loei Province, Thailand, February 17, 2559; Fortify Rights interview with H.P., Loei Province, Thailand, March 22, 2016.

25 Ibid.

26 Permanent Mission of Thailand to the United Nations and Other International Organizations in Geneva, *Letter to the Special Procedures of the UN Human Rights Council*.

27 Supoj Kaplasonog told Fortify Rights that the unknown attackers followed his car while he was traveling outside his village. Fortify Rights interview with Supoj Kanlasong, Surat Thani Province, Thailand, April 16, 2016.

ในการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้นในปี 2548 คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการพุ่งเป้าโจมตีนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และระบุว่า “การสอบสวนโดยทั่วไปมักไม่นำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดี และการกำหนดคบทลงโทษที่สอดคล้องกับความรุนแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิด”²⁸ ฟอर्टตี้ฟายไรต์ยังคงกังวลว่า วัฒนธรรมการลอยนวลพ้นผิดยังคงดำรงอยู่ต่อไปในประเทศไทย

ที่ผ่านมายังไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษในกรณีการสังหารสมาชิก สกต. ยังไม่มีบุคคลใดถูกลงโทษจากการสังหารนายสมพร พัฒนภูมิ²⁹ ในคำตอบอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรที่ให้กับกลไกพิเศษแห่งสหประชาชาติในปี 2558 รัฐบาลไทยอ้างว่าการสังหารนางมณฑา ชูแก้ว และนางปราณี บุญรักษา ในปี 2555 อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น³⁰ ในเดือนเมษายน 2559 สมาชิกสกต.ให้ข้อมูลกับฟอर्टตี้ฟายไรต์ว่า คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา และยังไม่สามารถนำตัวบุคคลใดมาลงโทษแม้การสังหารจะผ่านไปสี่ปีแล้ว³¹ ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2559 ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนให้ยกฟ้องคดีต่อจำเลยเพียงคนเดียวในคดีลอบสังหารนายไข่ บุญทองเล็ก เนื่องจากขาดพยานหลักฐาน³² ในทำนองเดียวกัน ศาลจังหวัดเวียงสระ (สุราษฎร์ธานี) อ้างว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอและมีคำสั่งให้ยกฟ้องคดีต่อนายสันติ วันทอง จำเลยเพียงคนเดียวในข้อหาพยายามฆ่านายสุพจน์ กาฬสงค์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560³³

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 มีรายงานว่าจังหวัดทหารบกสุราษฎร์ธานียังเรียกตัวนายเพียรรัตน์ บุญฤทธิ์ แกนนำ สกต. เข้ารับ “การปรับทัศนคติ” และควบคุมตัวเอาไว้โดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอกเป็นเวลาสามวันในเรือนจำของทหาร³⁴ เชื่อว่าทางการเรียกตัวเขามาเนื่องจากเขาได้แสดงความเห็นอย่างเปิดเผยต่อต้านคำสั่งของรัฐบาลที่บังคับไล่รี้อสมาชิกในชุมชนของตนเอง³⁵ ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2558 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติหลายท่านได้ส่งข้อความไปยังรัฐบาลไทย ขอให้ชี้แจงเกี่ยวกับการควบคุมตัวครั้งนี้³⁶ แต่ในคำตอบของรัฐบาลไทย ไม่มีการกล่าวถึงกรณีการควบคุมตัวนายเพียรรัตน์ บุญฤทธิ์แต่อย่างใด³⁷

28 U.N. Human Rights Committee, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, para. 10.

29 Fortify Rights interview with C.T., Surat Thani Province, Thailand, April 17, 2016.

30 Permanent Mission of Thailand to the United Nations and Other International Organizations in Geneva, *Letter to the Special Procedures of the UN Human Rights Council*, Letter No. 52101/240, April 2, 2015.

31 Fortify Rights interview with C.T., Surat Thani Province, Thailand, April 17, 2559.

32 “UN Human Rights Office Concerned that Killers of Thai Activists Not Brought to Justice,” U.N. Office of High Commissioner for Human Rights (OHCHR), November 28, 2016, <http://bangkok.ohchr.org/news/press/Thaiaactivistsjustice.aspx> (accessed January 24, 2017).

33 Fortify Rights electronic communication with Protection International, Bangkok, Thailand, February 22, 2017.

34 Office of the High Commissioner for Human Rights, *Communication from the Special Procedures of the UN Human Rights Council to Thailand*, Joint Urgent Appeal, Case No. THA 2/2015, February 19, 2015.

35 Ibid.

36 Ibid.

37 Permanent Mission of Thailand to the United Nations and Other International Organizations in Geneva, *Letter to the Special Procedures of the UN Human Rights Council*, Letter No. 52101/240, April 2, 2015

ข้อห้ามต่อการเอาคนลงเป็นทาส

ในช่วงที่มีการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้นกรณีประเทศไทยในปี 2548 คณะกรรมการฯ มีข้อเสนอแนะให้มีการคุ้มครองอย่างเพียงพอต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และร้องขอให้รัฐบาลไทยให้ข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับความพยายามในการแก้ปัญหาการละเมิดเหล่านี้ภายในเวลาหนึ่งปี³⁸ ในชุดของประเด็นปัญหาที่เสนอต่อประเทศไทยในปี 2559 คณะกรรมการฯ ร้องขอให้รัฐบาลไทยให้ “ข้อมูลที่ทันสมัย โดยจำแนกตามอายุ เพศ และชาติพันธุ์ของผู้เสียหาย ตามคำร้อง การสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี การตัดสินว่ามีความผิดและการกำหนดโทษ” ในหลายคดีที่เป็นการค้ามนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547³⁹ ฟอรัมฝ่ายไรต์ส์มีข้อสังเกตว่า รัฐบาลไทยไม่ได้ส่งมอบข้อมูลที่มีการจำแนกรายละเอียดของผู้เสียหาย หรือข้อมูลตามกรอบเวลาหลายปีตามที่มีการร้องขอโดยคณะกรรมการฯ แต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี รัฐบาลไทยได้มอบข้อมูลเฉพาะช่วงเวลาเก้าเดือนในปี 2559 ระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม 2559 ให้กับคณะกรรมการฯ โดยเป็นช่วงที่รัฐบาลไทยดำเนินการปราบปรามการค้ามนุษย์แล้ว⁴⁰ รัฐบาลไทยรายงานต่อคณะกรรมการฯ ว่า ระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม 2559 มีการสั่งฟ้อง 504 คดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551⁴¹ ในคดีเหล่านี้รัฐบาลไทยรายงานว่าสามารถดำเนินการจนแล้วเสร็จและปิดคดีไปได้ 252 คดี และในบรรดาคดีที่ปิดไปแล้ว ได้มีการตัดสินว่ามีความผิดจริงต่อจำเลย 216 คน (ลดจาก 242 คนในปี 2558) ยกฟ้อง 14 คดี และจำหนายคดี 22 คดี “เนื่องจากเหตุผลประการต่าง ๆ รวมทั้งโจทก์เป็นฝ่ายขอลถอนฟ้องหรือมีการไกล่เกลี่ยประนอมคดี”⁴²

หลังจากทางการได้ค้นพบหลุมฝังศพขนาดใหญ่ที่จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2558 ซึ่งเป็นที่ฝังศพ 36 คน ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวโรฮีนจาและบังคลาเทศ ทางการไทยจึงได้เริ่มการสอบสวนทางอาญาอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อน ส่งผลให้มีคดีการค้ามนุษย์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศเข้าสู่การพิจารณา⁴³

38 U.N. Human Rights Committee, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, para. 20.

39 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 26.

40 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 96-97.

41 Ibid.

42 Ibid., para. 97. For more information on prosecutions of traffickers in 2015, see U.S. Department of State, *Trafficking in Persons Report 2016*, June 2016, , <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2016/> (accessed March 4, 2017), p. 365.

43 Austin Ramzay, “Fleeing Thailand, Top Investigator of Human Trafficking Says He Fears for His Safety,” *New York Times*, December 10, 2015, https://www.nytimes.com/2015/12/11/world/asia/thailand-human-trafficking-asylum-australia.html?_r=0 (accessed March 4, 2017).

43 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 98.

การพิจารณาเริ่มขึ้นที่ศาลจังหวัดนากวิ สงขลา ในเดือนกรกฎาคม 2558 และต่อมามีการส่งคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาแผนกคดีการค้ำมนุษย์ที่กรุงเทพฯ ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ในเดือนตุลาคม 2558 ในคำตอบของรัฐบาลไทยที่ให้กับคณะกรรมการฯ มีการระบุว่าการจัดตั้งศาลแผนกคดีการค้ำมนุษย์พิสูจน์ให้เห็นถึง “เจตจำนงของรัฐบาลในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วและเป็นผลมากขึ้น”⁴⁴

ในปัจจุบัน ทางการได้ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย 103 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐ 21 คน เจ้าหน้าที่ทหารห้าคน เจ้าหน้าที่ตำรวจสี่คน นักการเมืองในท้องถิ่นเจ็ดคน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสี่คน และพยาบาลหนึ่งคน⁴⁵ การพิจารณาแล้วเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ 2560 และคาดว่าศาลจะมีคำพิพากษาในวันที่ 19 กรกฎาคม 2560⁴⁶

ฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ได้ติดตามและสังเกตการณ์การพิจารณาคดีเหล่านี้มากกว่าหนึ่งปี⁴⁷ จำเลยทุกคนสามารถเข้าถึงทนายความรวมทั้งทนายขอแรงที่จัดให้โดยศาล และศาลได้แต่งตั้งล่ามสี่คนเพื่อแปลเป็นภาษาไทย โรฮินจา บังคลาเทศ และเมียนมาศาลได้รับฟังหลักฐานจากพยานหลายร้อยคน

แม้ความพยายามเหล่านี้และอื่น ๆ ของรัฐบาลไทยเป็นเรื่องน่ายินดี แต่ฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์บันทึกข้อมูลที่ใช้ให้เห็นข้อบกพร่องสำคัญในกระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ค้ำมนุษย์ของไทยระหว่างปี 2558 และ 2559

ยกตัวอย่างเช่น แม้ว่ารัฐบาลอ้างว่าคดีที่เกี่ยวข้องกับจำเลย 103 คนในศาลที่กรุงเทพฯ เป็นผลงานสำคัญเพื่อปราบปรามการค้ำมนุษย์ต่อชาวมุสลิมโรฮินจาจากเมียนมา แต่กลับไม่คำนึงถึงความรุนแรงของปัญหาการค้ำมนุษย์ชาวโรฮินจาและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในประเทศไทยระหว่างปี 2555-2558⁴⁸ นับแต่ปี 2556 ฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ได้สัมภาษณ์ผู้รอดชีวิตจากการค้ำมนุษย์ชาวโรฮินจาจากกว่า 200 คน ซึ่งถูกนำตัวจากเมียนมาและบังคลาเทศเพื่อไปยังมาเลเซียโดยผ่านประเทศไทย ในลักษณะที่เป็นการแสวงประโยชน์โดยมิชอบ ฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ยังได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ชาวโรฮินจาอีกจำนวน 17 คน⁴⁹ ฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ได้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติและความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ไทยในการควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮินจาและบังคลาเทศหลายพันคนในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยเป็นการควบคุมตัวตาม “ค่ายเพื่อการรณมา”

44 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 98.

45 Royal Thai Government, *Trafficking in Persons Report 2558: The Royal Thai Government's Response, January 1-December 31, 2558, 2558*, http://ccpl.mol.go.th/ewt_dl_link.php?nid=86&filename=index (accessed March 4, 2017), p. 59.

46 See Fortify Rights trial monitoring notes (unpublished), Criminal Court Division for Human Trafficking, Case Nos. 27-29, 32, February 24, 2017.

47 See Fortify Rights trial monitoring notes (unpublished), Criminal Court Division for Human Trafficking, Case Nos. 27-29, 32, March 15, 2016 to February 24, 2017.

48 See Fortify Rights, *Get it Right This Time: A Victims-Centered Trafficking in Persons Report*, Testimony before the U.S. House Committee on Foreign Relations, March 22, 2016, http://www.fortifyrights.org/downloads/Testimony_20160322.pdf (accessed March 3, 2017); Fortify Rights, *Accountability and Transformation: Tier Rankings in the Fight against Human Trafficking*, Testimony before the U.S. House Committee on Foreign Relations, April 22, 2015, http://www.fortifyrights.org/downloads/FR_TIP_Testimony_April_2015.pdf (accessed March 3, 2017).

49 See, for example, Fortify Rights interview with D.B., Hat Yai, Thailand, September 17, 2014; Fortify Rights interview with C.D., Yangon, Myanmar, October 29, 2013; Fortify Rights interview with C.H., Hat Yai, Thailand, September 16, 2014; Fortify Rights interview with C.I., Pattani, Thailand, September 16, 2014; Fortify Rights interview with D.H., Bangkok, Thailand, September 23, 2014; Fortify Rights interview with F.Z., Kuala Lumpur, Malaysia, September 28, 2014.

ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของประเทศไทย⁵⁰ สมาชิกของขบวนการค้ำมนุษย์และบุคคลอื่นได้ควบคุมตัวผู้เสียหายเหล่านี้ไว้บังคับให้อยู่ในสภาพที่เป็นเยี่ยงทาส ไม่ให้พวกเขาได้รับอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ มีการกบฏพวกเขาและบางครั้งก็สังหารพวกเขาด้วย⁵¹ จากปากคำที่ฟอร์ตีฟายไรต์ได้รับชี้ให้เห็นว่า มีชาวโรฮิงจาและบุคคลอื่นๆ หลายพันคนเสียชีวิตจากการควบคุมตัวที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของขบวนการค้ำมนุษย์เหล่านี้ ในขณะที่ในการพิจารณาคดีที่เป็นอยู่มีการฟ้องคดีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตของผู้เสียหายเพียง 36 คน จึงควรมีการสอบสวนการเสียชีวิตของบุคคลอื่นๆ ต่อไป

นอกจากนั้น จากปากคำของประจักษ์พยาน และผู้รอดชีวิตชี้ให้เห็นว่ายังคงมีหลุมศพขนาดใหญ่แห่งอื่นที่ฝังศพผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ในไทย นอกเหนือจากหลุมศพที่ทางการไทยค้นพบในเดือนพฤษภาคม 2558⁵²

การสอบสวนที่นำไปสู่การจับกุมจำเลยที่เข้ารับการพิจารณาที่กรุงเทพฯ มีข้อบกพร่องเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น พล.ต.ต.ปวีณ พงศ์สิรินทร์ อดีตรองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 8 และหัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีค้ำมนุษย์โรฮิงจา ซึ่งเปิดโปงให้เห็นขบวนการค้ำมนุษย์ และส่งผลให้มีการจับกุมจำเลยจำนวนมากที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลที่กรุงเทพฯ พล.ต.ต.ปวีณให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า เจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลไทยจงใจตัดตอนการสอบสวน ภายหลังมีการจับกุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงหลายคน และเขาระบุว่าเขากลัวจะมีภัยอันตรายต่อชีวิต⁵³ ในปี 2558 เขาหลบหนีออกจากประเทศไทย⁵⁴ นอกจากนี้ ฟอร์ตีฟายไรต์ยังเก็บข้อมูลขบวนการค้ำมนุษย์ซึ่งแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากชาวโรฮิงจาและบุคคลอื่น ๆ ในภาคใต้ของไทย และพื้นที่อื่น ๆ และยังคงดำเนินการต่อไปชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสอบสวนเพิ่มเติมถึงเครือข่ายการค้ำมนุษย์และขบวนการอาชญากรรมในประเทศไทย⁵⁵

50 Traffickers and armed guards in “torture camps” counted their human cargo aloud multiple times daily, enabling survivors interviewed by Fortify Rights to recall quantities of captives in the camps. See, for example, Fortify Rights interview with E.E., Kuala Lumpur, Malaysia, September 27, 2014; Fortify Rights interview with A.I., Kuantan, Malaysia, August 13, 2014.

51 See, for example, Fortify Rights interview with A.G. and A.I., Kuantan, Malaysia, August 13, 2014; Fortify Rights interview with Z.D., A.Z., G.E., Kuala Lumpur, Malaysia, August 10, 11, and September 27, 2014; Fortify Rights interview with E.Z., Sadao, Thailand, September 17, 2014.

52 Ibid; See also, Emanuel Stoakes, “Thailand Human Trafficking Death Toll far Greater than Feared Claims Rights Group,” *The Guardian*, May 6, 2015, <https://www.theguardian.com/global-development/2015/may/06/thailand-human-trafficking-mass-grave-burma-rohingya-people> (accessed March 3, 2017).

53 “Thailand: Human Trafficking Case Obstructed and Chief Investigator in Hiding.” Fortify Rights, December 9, 2015, <http://www.fortifyrights.org/publication-20151209.html> (accessed February 10, 2017).

54 Fortify Rights and Burmese Rohingya Organization UK, *Everywhere is Trouble: A Briefing on the Situation of Rohingya Refugees from Myanmar in Thailand, Malaysia, and Indonesia*, March 11, 2016, <http://www.fortifyrights.org/downloads/EverywhereisTrouble.pdf> (accessed February 12, 2017), p. 11.

55 Fortify Rights trial monitoring notes (unpublished), Criminal Court Division for Human Trafficking, Case Nos. 27-29, 32, March 29, 2016.

ศาลได้อ้างข้อกังวลด้านความมั่นคงแห่งชาติ และสั่งให้มีการพิจารณาลับในขณะที่พลโทมนัส คงแป้นและพยานของเขาอีกสามคนให้การต่อศาล⁵⁶ นอกจากนี้ สำนวนให้ฟอร์ตีฟายไรต์ทราบว่า จำเลยและทนายของจำเลยได้ใช้วาจาข่มขู่เขาระหว่างการพิจารณา⁵⁷ ฟอร์ตีฟายไรต์กังวลว่าปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลางของการพิจารณาและอาจละเมิดมาตรฐานการพิจารณาอย่างเป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่น มาตรฐานการพิจารณาอย่างเป็นธรรมกำหนดให้มีสิทธิในการพิจารณาอย่างเปิดเผย คณะกรรมการฯ ยังมีความเห็นว่า การพิจารณากี่เกี่ยวข้องกับบุคคลสาธารณะซึ่งเกิดขึ้นในห้องพิจารณาที่ไม่สามารถรองรับผู้เข้าฟังทั่วไป หรือมีการสั่งให้พิจารณาลับ ถือว่าขัดแย้งกับกติกา ICCPR⁵⁸

ฟอร์ตีฟายไรต์ยังบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการคัดกรองเพื่อจำแนกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยเจ้าหน้าที่ไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการคัดกรองอธิบายกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า กระบวนการนี้เป็นการกระทำโดยพลการ โดยระบุว่า เป็นเรื่องปกติที่จะจำแนกชาวโรฮิงจาบางส่วนให้เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และบางส่วนของให้เป็น “ผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” แม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะผ่านประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน⁵⁹

ในรายงานตามวาระฉบับที่สองที่ส่งให้กับคณะกรรมการฯ รัฐบาลไทยเน้นถึงความสำคัญของการออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 ทั้งนี้เพื่อ “ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในรูปแบบเดียวกับอาชญากรรมที่เป็นองค์การอาชญากรรมระหว่างประเทศ”⁶⁰ ฟอร์ตีฟายไรต์ชื่นชมต่อความพยายามของรัฐบาลไทยในการออกมาตรการเพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหาการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบจากแรงงานและการแก้ไขเพิ่มเติมกรอบกฎหมายเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์⁶¹

แม้มาตรการเหล่านี้เป็นเรื่องที่น่ายินดี และสะท้อนให้เห็นความจริงจังต่อการปราบปรามการค้ามนุษย์ แต่ในทางปฏิบัติ การบังคับใช้และการปฏิบัติที่เกิดขึ้นยังมีลักษณะที่ไม่เกิดผลแน่นอน โดยเฉพาะในแง่การคุ้มครองพยานและผู้ให้ข้อมูล ฟอร์ตีฟายไรต์บันทึกข้อมูลกรณีเจ้าหน้าที่กองกำลังความมั่นคงของไทยบางส่วน รวมทั้งผู้ต้องสงสัยที่เป็นสมาชิกของขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ ได้ทำการข่มขู่หรือคุกคามพยาน พนักงานสอบสวน และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีการค้ามนุษย์ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่กรุงเทพฯ⁶² โดยพยานอย่างน้อยสองคนต้องหลบหนีเพื่อเอาตัวรอด

56 Fortify Rights trial monitoring notes (unpublished), Criminal Court Division for Human Trafficking, Case Nos. 27-29, 32, January 27 and February 23, 2017.

57 Fortify Rights trial monitoring notes (unpublished), Criminal Court Division for Human Trafficking, Case Nos. 27-29, 32, April 28, 2016.

58 U.N. Human Rights Committee, *Marinich v. Belarus*, U.N. Doc. CCPR/99/D/1502/2006, 2010, para. 10.5; U.N. Human Rights Committee, *Kulov v. Kyrgyzstan*, U.N. Doc. CCPR/C/99/D/1369/2005, 2010, para. 8.6.

59 Fortify Rights and Burmese Rohingya Organization UK, “*Everywhere is Trouble*,” p. 21.

60 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*, U.N. Doc. CCPR/C/THA/2, September 30, 2015, para. 64.

61 For example, Thailand passed the Anti Trafficking in Persons Act (No.2), B.E 2558, April 28, 2015 and the Anti Trafficking in Persons Act (No.3), B.E 2560, January 26, 2560. The Anti-Trafficking in Persons Act (No.3), B.E. 2560, 2560 amended the definition of “forced labor,” as enshrined in the International Labor Organization (ILO) Convention C29 to which Thailand has been a state party since 1969. See Royal Thai Government, Thailand: Trafficking in Persons 2559.

62 “Thailand: Threats Continue in Human Trafficking Trial,” Fortify Rights, December 24, 2015, <http://www.fortifyrights.org/publication-25581224.html> (accessed March 3, 2017).

และพยายามคนอื่นๆ ให้ข้อมูลกับฟอร์ตี้ไฟไรต์ว่า พวกเขา ก็คิดหาทางหลบซ่อนตัวเนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัย เช่นกัน⁶³ ทหลายเดือนหลังการพิจารณาเริ่มขึ้น มีการจัดให้พยาน 12 จาก 500 คนเท่านั้นที่เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานอย่างเป็นทางการ โดยทางการยังคงควบคุมตัวพยาน ซึ่งมักเป็นปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้อยู่ในสถานที่ควบคุมตัวต่อไป⁶⁴

ภายหลังแรงกดดันจากสาธารณะ รัฐบาลไทยได้มีมติคณะรัฐมนตรีที่ 11/2559 ในเดือนมีนาคม 2559 เพื่อให้กระทรวงยุติธรรมต้องจัดให้มีการคุ้มครองโดยอัตโนมัติต่อพยานในคดีค้ามนุษย์ และการให้สถานะทางกฎหมายเป็นการชั่วคราวกับปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์⁶⁵ ในวันที่ 13 ธันวาคม 2559 รัฐบาลไทยได้ขยายสิทธิในการพำนักอาศัยและการทำงานในประเทศไทย ทั้งนี้ตามมติคณะรัฐมนตรีที่ 4/13/12 พ.ศ. 2559 โดยให้ครอบคลุมกับปู่เสียหายและพยานในคดีค้ามนุษย์ แม้จนภายหลังการพิจารณาสิ้นสุดลงแล้ว⁶⁶ อย่างไรก็ตาม มติดังกล่าวไม่ครอบคลุมชาวโรฮิงจาอย่างชัดเจน โดยอ้างถึงข้อกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ⁶⁷ การเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจนต่อปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์ทั้งกลุ่มเช่นนี้ ถือว่าขัดกับหลักการไม่เลือกปฏิบัติตามกติกา ICCPR

และในปี 2559 รัฐบาลไทยรายงานต่อคณะกรรมการฯ ว่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) จัดให้มีที่พำนักอาศัยรวมทั้ง “ความสนับสนุนทางกาย ใจ และสังคมต่อปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์”⁶⁸ แม้ว่าประเทศไทยมีพันธกรณีต้องให้ความสนับสนุนปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์ แต่การสนับสนุนเช่นนี้ก็ไม่ควรเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็น การควบคุมตัวบุคคล เนื่องจาก “ที่พำนักอาศัย” ที่รัฐบาลจัดให้เป็นสถานที่ปิด และในทางปฏิบัติแล้วอาจถือได้ว่าเป็นสถานที่ควบคุมตัวบุคคล⁶⁹ การที่รัฐบาลไทยยังคงควบคุมตัวปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์ต่อไป ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิและการคุ้มครองที่กำหนดไว้ในกติกา ICCPR

ยิ่งไปกว่านั้น ระหว่างปี 2555-2558 ทางการไทยได้ควบคุมตัวปู่เสียหายและปู่เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่ทราบจำนวน แต่มีจำนวนมากในสถานกักตัวคนต่างด้าวและเรือนจำต่างๆ⁷⁰ ในบางกรณี มีการกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ในสถานกักตัวคนต่างด้าวและเรือนจำต่าง ๆ โด่ส่งตัวปู่ชายและเด็กปู่ชายชาวโรฮิงจาอย่างเป็นระบบให้กับขบวนการค้ามนุษย์ ทั้งนี้เพื่อแลกกับเงิน จากคำให้การของปู่เสียหายที่รวบรวมได้โดยฟอร์ตี้ไฟไรต์⁷¹

63 Ibid.

64 Ibid.

65 Cabinet Resolution No. 11/B.E. 2559, March 15, 2016. See also “Thailand: Implement Cabinet Resolution to Protect Survivors of Trafficking,” Fortify Rights, April 19, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25590419.html> (accessed March 4, 2016).

66 Cabinet Resolution No.4/13/12 B.E.2559, December 13, 2559.

67 Cabinet Resolution No.4/13/12, art. 2.

68 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 98.

69 Fortify Rights and Burmese Rohingya Organization UK, *Everywhere is Trouble*, p. 12.

70 See, for example, Fortify Rights interview with Z.E., Kuala Lumpur, Malaysia, August 2557; Fortify Rights interview with E.Z., Bangkok, Thailand, September 23, 2557; Fortify Rights interview with A.I and A.G., Kuantan, Malaysia, August 13, 2557; Fortify Rights audio recording C.D., Yangon, Myanmar, October 29, 2013.

71 See, for example, Fortify Rights interview with A.G., Kuantan, Malaysia, August 13, 2557; Fortify Rights interview with C.H., Hat Yai, Thailand, September 16, 2014; Fortify Rights interview with D.Z., Pattani, Thailand, September 16, 2014.

สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก

ในการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้นปี 2548 คณะกรรมการฯ แสดงข้อกังวลเกี่ยวกับรายงานว่ามี “การข่มขู่และคุกคาม ผู้สื่อข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ และผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อ รวมทั้งมีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทกับพวกเขา” และมีข้อเสนอแนะให้ “มาตรการที่เพียงพอเพื่อป้องกันการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก”⁷²

นับแต่บัดนั้นมา การข่มขู่และคุกคามผู้สื่อข่าวและผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อในไทยยังคงเกิดขึ้นต่อไป รวมทั้งการฟ้องคดีหมิ่นประมาท ยกตัวอย่างเช่น องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท) (สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส) และพนักงานสี่คน ถูกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญา ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ) ในเดือนพฤศจิกายน 2558 หลังมีการรายงานข่าวกล่าวหาว่าเหมืองทองคำในไทยอาจมีผลกระทบร้ายแรงด้านสิ่งแวดล้อม⁷³ กว่าหนึ่งปีหลังจากที่บริษัทเหมืองทองคำดำเนินคดีกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ศาลอาญากรุงเทพฯ ได้ยกฟ้องคดีนี้เนื่องจากคดีไม่มีมูลเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2559⁷⁴

ฟอร์ตีฟายไรต์ยังบันทึกข้อมูลการฟ้องคดีหมิ่นประมาทเพื่อข่มขู่และคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมระดับชุมชน ยกตัวอย่างเช่น นับแต่ปี 2557 บริษัท กุ้งคำ จำกัด บริษัทเหมืองทองคำของไทยได้แจ้งความในข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาต่อชาวบ้านและสมาชิกของกลุ่มคนริษษบ้านเกิด ซึ่งมีส่วนร่วมกับการประท้วงการทำเหมืองแร่ที่จังหวัดเลยของไทย⁷⁵ โดยมีอยู่สองคดีที่เป็นการดำเนินคดีต่อเด็กนักเรียนหญิงอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นผู้บรรยายในข่าวที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และส่งผลให้มีการแจ้งความดำเนินคดีต่อสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและพนักงานในเดือนพฤศจิกายน 2558⁷⁶ บริษัท กุ้งคำ จำกัดยังเรียกค่าเสียหายจากชาวบ้านในจังหวัดเลยในคดีละเมิดทางแพ่ง รวมเป็นจำนวนเงิน 320 ล้านบาท⁷⁷

72 U.N. Human Rights Committee, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, para. 18.

73 “Thailand: Withdraw Criminal Complaint against Thai PBS.” Fortify Rights, October 3, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25591003.html> (accessed January 23, 2560).

74 See *Tungkum Co. Ltd. v. Wirada Saelim and four others*, Criminal Court, Black Case No. Aor 3756/2558, Red Case No. Aor 3680/2559, Decision (Court of First Instance), November 16, 2016. See also “Thailand: Court Dismisses Criminal Defamation Case against Thai PBS and Journalists,” Fortify Rights, November 17, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25591117.html> (accessed on January 23, 2017).

75 “Thailand: Drop Defamation Charges against Schoolgirl, Journalists, Villagers.” Fortify Rights, February 12, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25590212.html> (accessed January 24, 2560). Tungkum Ltd. filed charges against Mr. Surapun Rujichaiyavat and Ms. Pornthip Hongchai at Phuket Provincial Court in 2557 and lodged another two complaints against Mr. Surapun Rujichaiyavat and Ms. Pornphattra Kaengjampa at Mae Sot Police Station and Mae Sot Provincial Court in 2558. See *Tungkum Co.Ltd. v Surapun Rujichaiyavat*, Mae Sot Provincial Court, Black Case No. 1430/2558, Affidavit (Court of First Instance), June 10, 2015; Royal Thai Police, Testimony of the 2nd Alleged Offender, Paththaraphon Kaengjampa at Mae Sot Provincial Police Station, July 14, 2015. At the time of writing, only the complaint against the school girl is still pending with Minburi Police in Bangkok. See Minburi Metropolitan Police Station, 1st Summon Order to (name withheld), December 14, 2015.

76 See Juvenile Observation and Protection Office of Loei Province, *Invitation Letter to Parents of (name withheld) to Provide Testimonies*, Letter No. Yor Thor 06048/2475, December 4, 2558; Minburi Metropolitan Police Station, 1st Summon Order to (name withheld), December 14, 2558.

77 For example, see *Tungkum Co. Ltd. v. Samai Phakmee and 13 others*, Loei Provincial Court, Civil Case No. 859/2556, (Civil Court), December 13, 2013; *Tungkum Co. Ltd. v. Surapun Rujichaiyavat and six others*, Loei Provincial Court, Civil Case No.132/2557, (Civil Court), April 28, 2014; *Tungkum Co. Ltd. v. Surapun Rujichaiyavat and five others*, Loei Provincial Court, Civil Case No. 974/2556, (Civil Court), December 13, 2013; *Tungkum Co.Ltd. v Surapun Rujichaiyavat and five others*, Loei Provincial Court, Civil Case No. 574/2558, (Civil Court), May 29, 2015.

แกนนำชุมชนซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประท้วงต่อต้านการทำเหมืองแร่ในจังหวัดพิจิตร ก็ถูกดำเนินคดีหมิ่นประมาท ทั้งทางแพ่งและอาญาแบบเดียวกัน ระหว่างปี 2556 ถึง 2559 บริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน) บริษัทเหมืองทองคำของไทยในเครือบริษัท Kingsgate Consolidated Limited จากออสเตรเลีย ได้แจ้งความดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญาอย่างน้อยห้าคดีต่อแกนนำชุมชน นักกิจกรรมและนักวิชาการ⁷⁸

นอกจากเป็นปัญหาในเรื่องของหลักการและสิทธิมนุษยชนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนแล้ว การแจ้งความและการดำเนินคดีที่ไม่สมควรแก่เหตุเช่นนี้ ยังเป็นข้อภาระที่หนักหน่วงทั้งด้านเวลาและการเงินสำหรับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในเวลาเดียวกัน บุคคลเหล่านี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงความช่วยเหลือ ทั้งความช่วยเหลือด้านกฎหมาย เงินค่าประกันตัว และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อเข้ารับฟังการพิจารณาและการจัดทนายเพื่อต่อสู้คดี

ในชุดของประเด็นปัญหาที่เสนอต่อประเทศไทยในปี 2559 คณะกรรมการฯ ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนการฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้สื่อข่าว และภาคประชาสังคมอื่น ๆ⁷⁹ ในคำตอบที่ให้ รัฐบาลไทยยอมรับว่าไม่มีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับจำนวนการฟ้องคดีหมิ่นประมาท เนื่องจากการขาดการเก็บข้อมูลที่จำเป็นภาคคดี⁸⁰ รัฐบาลยังอ้างว่าการจำแนกนิยามของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ “โดยเฉพาะ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่...” แม้ประเทศไทยแสดงคำมั่นซ้ำหลาย ๆ ครั้งที่จะคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการประกาศยอมรับปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดนิยามคำว่า “นักปกป้องสิทธิมนุษยชน”⁸¹ นอกจากนี้ ในรายงานทบทวนตามวาระฉบับที่สองที่เสนอต่อคณะกรรมการฯ และในคำตอบที่ให้กับชุดของประเด็นปัญหาของคณะกรรมการฯ รัฐบาลตอบคำถามของคณะกรรมการฯ โดยตรงเกี่ยวกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และมีการใช้คำดังกล่าวกว่า 14 ครั้งในเอกสารทั้งสองชิ้น⁸²

78 Community leaders, Ms. Chananchida Limnonthakul and Ms. Thanyarat Sinthornthammathat, faced two separated criminal defamation complaints in 2013 for their role in submitting a complaint letter concerning alleged negative impacts of the gold mine to the representative of Australian Embassy and giving interview to the media in May 2013. The public prosecutor dropped both complaints in 2558 and 2559, respectively. See, Office of Special Prosecutor of the 4th Kwaeng Court (Yannawa), “Order of Non-Prosecution to the Superintendent of Tung Mahamek Metropolitan Police Station,” Letter No. Aor Sor 0013.4/1975, July 14, 2015; Office of Special Prosecutor of Bangkok South Criminal Court, “Order of Non-Prosecution to the Super Intendent of Tung Mahamek Metropolitan Police Station,” Letter No. Aor Sor 0037.7/293, March 29, 2016. On March 31, 2016, Akara Resources PCL also brought similar charges against Ms. Somlak Hutanuwat and Ms. Thanyarat Sinthornthammathat for alleged negative Facebook postings about the company. The Bangkok South Criminal Court dismissed the charges on November 9, 2016. See, *Akara Resources Public Co., Ltd. v. Ms. Somlak Hutanuwat and Ms. Thanyarat Sinthornthammathat*, Bangkok South Criminal Court, Black Case No. Aor. 1086/2559, Affidavit (Court of First Instance), March 31, 2016. On June 21, 2016, the company brought a second defamation complaint at against Ms. Somlak Hutanuwat and Mr. Smith Tungkhasamit, a lecturer at Rangsit University who used blood tests to reveal adverse health impacts among villagers living near the gold mine. The Bangkok South Criminal Court dismissed the case on November 29, 2016. See, *Akara Resources Public Co., Ltd. v. Ms. Somlak Hutanuwat and Mr. Smith Tungkhasamit*, Bangkok South Criminal Court, Black Case No. Aor. 2076/2559, Affidavit (Court of First Instance), June 21, 2016. On July 22, 2016, the company brought a third defamation complaint against Somlak Hutanuwat at Pichit Provincial Court. This case is currently pending trial. See, *Akara Resources Public Co., Ltd. v. Ms. Somlak Hutanuwat*, Pichit Provincial Court, Black Case Aor. 1468/2559, Affidavit (Court of First Instance), July 22, 2016.

79 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 18.

80 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para 105.

81 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 105.

82 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*; Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*.

แม้ว่ารัฐบาลไทยไม่สามารถให้ข้อมูลจำนวนการฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาทั้งหมด แต่ยอมรับว่ามีจำนวนคดีหมิ่นประมาททางอาญาเพิ่มขึ้นเป็นการฟ้องตามพรบ.คอมพิวเตอร์⁸³ เป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อค้นพบของฟอร์ตีฟายไรต์ ข้อมูลที่ฟอร์ตีฟายไรต์ได้รับจากสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งระบุว่าจำนวนการฟ้องคดีตามพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยที่ผ่านมาทางการไทยได้ฟ้องร้องดำเนินคดีต่อจำเลย 399 คนระหว่างเดือนมกราคมถึงสิงหาคม 2559 เปรียบเทียบกับจำนวนจำเลย 321 คนในปี 2558 71 คนในปี 2557 46 คนในปี 2556 13 คนในปี 2555 และทุกคนในปี 2554⁸⁴ ในคำตอบที่ให้กับคณะกรรมการฯ เมื่อปี 2559 รัฐบาลไทยระบุว่า การเพิ่มขึ้นของคดีเหล่านี้เป็นผลมาจาก “จำนวนการกระทำผิดฐานหมิ่นประมาทที่เพิ่มขึ้น ในการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตหรือการใช้โซเชียลมีเดีย”⁸⁵

พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ พ.ศ. 2550 ห้ามการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ รวมถึงการเผยแพร่ “ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน”⁸⁶ หรือสร้าง “ความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” ทั้งยังห้ามไม่ให้ผู้ให้บริการ “จงใจสนับสนุนหรือยินยอม” ให้มีข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมายในระบบของตน⁸⁷ ทางการและบริษัทเอกชนได้ใช้กฎหมายเหล่านี้ เพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้สื่อข่าว และบุคคลอื่น ๆ

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่ได้นำมาใช้เพื่อป้องกันการใช้ พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ในลักษณะที่ละเมิดสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก⁸⁸ รัฐบาลไทยได้ให้คำตอบโดยยืนยันกับคณะกรรมการฯ ว่า พรบ.ฯ ฉบับนี้ “ไม่เป็นข้อห้ามต่อเสรีภาพในการแสดงออกและด้านความเห็น” และยังอ้างถึงกรณีศาลไทยยกฟ้องคดีตาม พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ สองคดี ซึ่ง “แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการตีความและส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัตินี้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมาย”⁸⁹ คดีหนึ่งเกี่ยวข้องกับนักข่าวของสำนักข่าวภูเก็ตหวานสองคน ซึ่งถูกตั้งข้อหาตามพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ จากการนำบทความของสำนักข่าวรอยเตอร์มาตีพิมพ์ซ้ำ โดยกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก้ามนุ้ยผู้สื่อข่าวชาวโรฮิงจา⁹⁰ อีกคดีหนึ่ง เป็นการใช้พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ เพื่อแจ้งความดำเนินคดีต่อนายวัฒนา เมืองสุขซึ่งได้วิพากษ์วิจารณ์คณะรัฐมนตรีโดยผ่านเฟซบุ๊ก⁹¹

83 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 107.

84 See Office of the Court of Justice, “Table for Statistics of Criminal Cases under 2007 Computer-related Crime Act Pending and Disposed of by the Court of Justice in Thailand Between Year 2007- August 2559,” 2559.

85 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 107.

86 Computer-related Crime Act (CCA) B.E. 2550, 2007, art. 14(1).

87 CCA, art. 14(1) and (2).

88 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 18.

89 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 108.

90 Ibid.

91 Ibid.

แม้ว่าศาลไทยจะยกฟ้องทั้งสองคดีตามข้อหาต่อพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ซึ่งไม่ควรเป็นคดีเลยตั้งแต่ต้น แต่ก็ผ่านมาศาล เคยตัดสินและลงโทษนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้สื่อข่าว และบุคคลอื่น ๆ ฐานละเมิด พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559 ศาลอาญารุงเทเพฯ ตัดสินว่านายแอนดี้ ฮอลล์ (Andy Hall) นักวิจัยชาวอังกฤษ มีความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาและละเมิด พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ จากการทำงานเกี่ยวกับการปฏิบัติมิชอบด้าน สิทธิแรงงานในประเทศไทย⁹² ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกนายฮอลล์เป็นเวลาสามปีและปรับเป็นเงินจำนวน 150,000 บาท⁹³ คดีนี้เกิดจากการแจ้งความของบริษัทเนเจอร์สเฟร็ด จำกัด ต่อนายฮอลล์เมื่อปี 2556 จากการทำงานเก็บข้อมูลการ กล่าวหาว่ามีการละเมิดสิทธิแรงงานที่โรงงานของบริษัทในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์⁹⁴

ในเดือนกันยายน 2558 ศาลฎีกาของไทยพิพากษายืนในคดีที่มีต่อ นส. จิรนุช เปรมชัยพร เว็บบาสเตอร์ สำนักข่าว ประชาไท ในข้อหาละเมิดมาตรา 15 ของ พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ⁹⁵ นส. จิรนุช เปรมชัยพรได้รับโทษจำคุกเป็นเวลาแปดเดือน โดยให้รอลงอาญาไว้หนึ่งปี และปรับเป็นเงินจำนวน 20,000 บาท เนื่องจากไม่ลบข้อความในเว็บไซต์ประชาไททันเวลา ซึ่งศาลเห็นว่าข้อความนั้นละเมิดกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของไทย ซึ่งห้ามการหมิ่นประมาทราชวงศ์⁹⁶

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมจำนวนมากในไทย ต่างถูกดำเนินคดีฐานละเมิด พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ยกตัวอย่าง เช่น ในวันที่ 8 มิถุนายน 2559 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ฟ้องคดีตามพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ และคดีหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย น.ส.อัญชณา สิมมิทธิ: น.ส.พรเพ็ญ คงขจรเกียรติ และนายสมชาย หอมลออ เนื่องจากการตีพิมพ์เผยแพร่รายงานซึ่งกล่าวหาว่า กองทัพไทยใช้การทรมานและการปฏิบัติโหดร้ายต่อผู้ที่ถูกทหารควบคุมตัวในจังหวัดชายแดนใต้⁹⁷ นายแอนดี้ ฮอลล์ กำลังเจอกับข้อกล่าวหาใหม่ตามพรบ.คอมพิวเตอร์ฯ รวมถึงข้อหาหมิ่นประมาทอื่น ๆ เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูล เกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติมิชอบต่อคนงานข้ามชาติ 14 คนโดยผู้กระทำการเป็นนายจ้างคือบริษัท ธรรมเกษตร จำกัด ซึ่งเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่ของไทย⁹⁸ คนงานข้ามชาติทั้ง 14 คนยังถูกฟ้องหมิ่นประมาททางอาญาโดยเป็นผลมาจากการที่พวกเขายื่นข้อร้องเรียนเกี่ยวกับบริษัทให้กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ⁹⁹

ในคำตอบที่มีต่อชุดของประเด็นปัญหาของคณะกรรมการฯ เมื่อปี 2559 รัฐบาลไทยชี้แจงว่า พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ “อยู่ระหว่างการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้นิยามในแต่ละหมวดมีความชัดเจนขึ้น และประกันว่าจะมีการตีความอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมาย”¹⁰⁰ แม้จะมีเสียงคัดค้านจำนวน

92 See *Natural Fruits Co. Ltd. v. Andy Hall*, Bangkok South Criminal Court, Black Case No. Aor. 517/2556 and Red Case No. Aor. 2749/2559, Judgment (Court of First Instance), September 20, 2016.

93 The court suspended the sentence on the basis that Hall’s work was “beneficial to Thai society.” See *Ibid.*, para 49.

94 See, *Ibid.*, para 1-33.

95 *Office of Attorney General v. Chiranuch Premchaiporn*, Criminal Court, Doc. No. 10541/2558, Judgment (Supreme Court), September 9, 2015, pp. 15-40.

96 *Ibid.*

97 Office of the High Commissioner for Human Rights, *Communication from the Special Procedures of the UN Human Rights Council to Thailand*, Joint Urgent Action, U.N. Doc. UA THA 6/2559, August 4, 2016.

98 See *Thammakaset Co. Ltd. v. Andy Hall*, Bangkok South Criminal Court, Black Case No. Aor. 3644/2559.

99 See *Thammakaset Co. Ltd. v. Tun Tun Win and 13 others*, Don Muang Kwaeng Court, Black Case No. Aor. 2769/2559, October 6, 2016.

100 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 109.

มาจากสาธารณะ: แต่สุดท้ายสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีมติเป็นเอกฉันท์รับรองการแก้ไขเพิ่มเติม พรบ. คอมพิวเตอร์ฯ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2559¹⁰¹ พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจเจ้าพนักงานอย่าง กว้างขวาง และปราศจากการตรวจสอบ ในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และอำนาจในการ สั่งบล็อกเว็บไซต์¹⁰² ยกตัวอย่างเช่น มาตรา 8 ของ พรบ.คอมพิวเตอร์ฯฉบับแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดโทษทางอาญากับบุคคล ที่นำเข้า “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” ที่ถือว่า “บิดเบือน” หรือ “ปลอม” ซึ่งน่าจะเกิดความเสียหายต่อ “ความมั่นคงปลอดภัย ของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ”¹⁰³ มาตรา 13 ให้อำนาจเจ้าพนักงานใน การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล¹⁰⁴ มาตรา 14 ให้อำนาจในการสั่งปิดกั้นการเข้าถึงหรือลบข้อมูล คอมพิวเตอร์ที่มองว่าสร้างความเสียหายต่อ “ความมั่นคงแห่งชาติ”¹⁰⁵

พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการละเมิดสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR ตามแนวปฏิบัติของ ผู้รายงานพิเศษสหประชาชาติว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพด้านความเห็นและการแสดงออก ระบุว่ามาตรการใด “เพื่อลบข้อมูลทางดิจิทัลหรือการเข้าถึงข้อมูลของลูกค้า ต้องเป็นมาตรการที่มีกฎหมายรองรับ อย่างสมบูรณ์ ต้องได้รับการกำกับดูแลจากหน่วยงานภายนอกที่เป็นอิสระ และต้องสะท้อนให้เห็นว่าเป็นวิธีการที่จำเป็น และได้สัดส่วน” เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ชอบธรรม¹⁰⁶

เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ

ในยุคของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอความเห็นของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับรายงานว่า “นับแต่เดือน พฤษภาคม 2557 สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และการชุมนุมอย่างสงบได้ถูกจำกัดอย่างรุนแรง รวมทั้งคำสั่งห้ามจัด กิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย”¹⁰⁷ รัฐบาลไทยไม่ได้โต้แย้งข้อมูลในรายงานนี้ แต่ให้เหตุผลสนับสนุนมาตรการจำกัดสิทธิโดยอ้างว่า “การจำกัดบางประการ ถือว่าจำเป็นเพื่อป้องกันความแตกแยก ในสังคมและความขัดแย้งทางการเมือง”¹⁰⁸

แม้ว่าสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และการชุมนุมอย่างสงบไม่ใช่สิทธิโดยเบ็ดเสร็จ กฎหมายระหว่างประเทศ อนุญาตให้มีการจำกัดสิทธิเหล่านี้ได้ แต่เฉพาะในพหุติการณ์ที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น โดยข้อจำกัดเหล่านี้ต้องทำ “เท่าที่ จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น”¹⁰⁹ แต่เป้าหมาย

101 Kasamakorn Chanwanpen and Asina Pornwasin, “300,000 Internet Users Petition NLA against the Amendments,” *The Nation*, December 16, 2016, <http://www.nationmultimedia.com/news/national/30302213> (accessed January 25, 2017).

102 See Computer-related Crime Act (2) (CCA)(2), B.E.2559, 2560, art. 13 and 14.

103 See *Ibid.*, art. 8.

104 See *Ibid.*, art. 13.

105 See *Ibid.*, art. 14.

106 U.N. Human Rights Council, 32th Session, “Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression,” A/HRC/32/38, May 11, 2016, para. 85.

107 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 19.

108 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 110.

ที่ชอบด้วยกฎหมายเหล่านี้ถูกนิยามไว้ในกรอบแคบ ๆ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และทั้งนี้ไม่ครอบคลุมถึงการป้องกัน “ความแตกแยกในสังคมและความขัดแย้งทางการเมือง”

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ยังร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้เพื่ออนุญาตให้มีการชุมนุมทางการเมือง และให้ยกตัวอย่างของเหตุผลที่ใช้เพื่อสั่งห้ามการชุมนุม¹¹⁰ รัฐบาลไทยได้ตอบคำถามโดยระบุว่า “ที่ผ่านมามีการอนุญาตให้จัดการชุมนุมตามสาธารณะตามที่มีการร้องขอแทบทุกครั้ง เว้นแต่การชุมนุมสาธารณะบางครั้งที่ถูกมองว่ามีแรงจูงใจทางการเมือง มีลักษณะบิดเบือนและชั่วร้าย”¹¹¹ การจำกัดการชุมนุมสาธารณะด้วยเหตุผลเหล่านี้ถือว่ายึดแย้งกับกติกา ICCPR

ในเดือนมิถุนายน 2559 ฟอรัลตีฟายไรต์เข้าร่วมในการแถลงข่าว และทางการไทยได้เข้ามาแทรกแซงและสั่งห้ามไม่ให้จัดการแถลงข่าวครั้งนั้น¹¹² กลุ่มภาคประชาสังคมของไทยซึ่งจัดการแถลงข่าวที่สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย (Foreign Correspondents' Club of Thailand - FCCCT) โดยเป็นการอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติของรัฐบาลพม่าต่อชาวมุสลิมโรฮิงญา และผลกระทบที่มีต่อผู้อพยพที่หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทย จากข้อมูลของผู้จัดงาน ตำรวจไทยได้ติดต่อพวกเขาในช่วงก่อนจะเริ่มงาน และขอไม่ให้พวกเขาจัดงานขึ้น¹¹³ ในช่วงเช้าซึ่งมีกำหนดจัดแถลงข่าว มีรายงานว่าตำรวจไทยได้ติดต่อให้ผู้จัดงานมาพบที่สถานีตำรวจในบริเวณนั้น และตำรวจได้ย้ำอีกครั้งว่าไม่ต้องการให้มีการจัดงานครั้งนี้¹¹⁴

ตำรวจไทยยังขอให้ผู้เข้าร่วมรวมถึงเจ้าหน้าที่ของฟอรัลตีฟายไรต์มาพบในบริเวณใกล้กับที่จัดงานในระหว่างการพูดคุย เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารแจ้งกับฟอรัลตีฟายไรต์ว่า ผู้จัดงานสามารถอ่านแถลงการณ์ได้ แต่ไม่อนุญาตให้มีการอภิปราย โดยให้เหตุผลที่ห้ามการอภิปรายว่าเพราะเป็นประเด็นที่อ่อนไหว โดยเกี่ยวข้องกับนโยบายของพม่าและการปฏิบัติต่อชาวมุสลิมโรฮิงญาในพม่า และเพื่อประกันให้เกิดความสัมพันธ์แบบทวิภาคีที่ร่วมมือกันระหว่างไทยกับพม่า กิจกรรมดังกล่าวมีขึ้นในวันแรกของการเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรกของนางอองซานซูจี ในฐานะมุขมนตรีแห่งพม่า

ผู้จัดงานมองว่าคำร้องขอของตำรวจเป็นการข่มขู่ และตัดสินใจยกเลิกการจัดอภิปราย รวมถึงการตอบข้อซักถามที่จะมีขึ้นหลังการอภิปราย หลังเหตุการณ์ครั้งนี้ ทางการไทยได้ควบคุมตัวโดยพลการ ข่มขู่ และติดตามการเคลื่อนไหวของแกนนำชุมชนชาวโรฮิงญาจากพม่าที่สำคัญหลายคน ซึ่งมีสิทธิพำนักอาศัยในประเทศไทยตามกฎหมาย¹¹⁵

109 See, ICCPR, art. 19(3) and 21. See also, U.N. Human Rights Committee, *The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant*, General Comment No. 31, U.N. Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 2557, para. 6; Manfred Nowak, *UN Covenant on Civil and Political Rights; CCPR Commentary* (Kehlram Rhein: N.P. Engel, 1993), p. 387-87.

110 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 20.

111 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 117.

112 “Thailand: Protect Ethnic Rohingya Human Rights Defenders,” Fortify Rights, June 28, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25590628.html> (accessed January 25, 2017).

113 Fortify Rights conversations with Ms Parinya Boonridrertthaikul, Coordinator of the Coalition for Refugees and Stateless Persons, June 22, 2016.

114 Ibid.

115 “Thailand: Protect Ethnic Rohingya Human Rights Defenders,” Fortify Rights.

ในคำตอบที่มีให้กับชุดของประเด็นปัญหาของคณะกรรมการฯ รัฐบาลไทยย้ำต่อคณะกรรมการฯ ว่า รัฐธรรมนูญของไทยคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบ และ “การจำกัดในบางด้านรวมถึงการจำกัดสิทธิในการชุมนุมเป็นมาตรการเพียงชั่วคราว และทำเพื่อความจำเป็นเพื่อให้เกิดเสถียรภาพ และเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงในสังคม”¹¹⁶

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและชุมชนนักกิจกรรม ต้องเผชิญกับการถูกดำเนินคดี หรือการขู่จะดำเนินคดี อันเป็นผลมาจาก การเข้าร่วมหรือการปกป้องสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนมิถุนายน 2559 ตำรวจไทยได้มีหมายเรียกตัว น.ส.ศิริกาญจน์ เจริญศิริ ทนายความสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำงานให้กับศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน เพื่อมารับทราบข้อกล่าวหาฐานละเมิดคำสั่งคสช.ที่ 3/2558 และมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา¹¹⁷

มาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวข้องกับความผิดฐานยุยงปลุกปั่นให้เกิดความไม่สงบ และมีโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี¹¹⁸

ศิริกาญจน์ เจริญศิริ ยังต้องถูกดำเนินคดีในอีกหลายข้อหา อันเป็นผลมาจากการดำเนินงานของหน่วยงานของเธอ ในการเป็นทนายความให้กับนักศึกษาที่เป็นนักกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย 14 คน¹¹⁹ ทางทหารไทยได้แจ้งความดำเนินคดีต่อ นักศึกษาที่เป็นนักกิจกรรมทั้ง 14 คน ในข้อหาละเมิดคำสั่งคสช.ที่ 3/2558 และมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากเข้าร่วมในการประท้วงอย่างสงบเมื่อเดือนมิถุนายน 2558¹²⁰ ปัจจุบันคดีนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลทหารกรุงเทพฯ

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอเป็นการเฉพาะให้รัฐบาลไทยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามคำสั่ง คสช.ที่ 7/2557 และ 3/2558 รวมถึงมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา เพื่อ “ควบคุมตัวบุคคลซึ่งแสดงความเห็นทางการเมืองอย่างสงบ”¹²¹ คำสั่งทั้งสองฉบับมีข้อบทที่ควบคุมการชุมนุมทางการเมืองของบุคคลห้าคนหรือกว่านั้น¹²² ในคำตอบที่ให้ รัฐบาลไทยอ้างว่าคำสั่งเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อ “รักษาความสงบเรียบร้อยความมั่นคงและความปลอดภัย” และมาตรา 116 “ไม่ได้นำมาใช้กับผู้ที่แสดงความเห็นทางการเมืองอย่างสงบและสุจริต แต่เป้าหมายเพื่อป้องกันการแสดงความเกลียดชังซึ่งกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในสังคม”¹²³ เหตุผลดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างเข้มงวดตามกติกา ICCPR ที่อาจเป็นเหตุผลสนับสนุนให้จำกัดสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมได้

116 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 115.

117 “Thailand: Immediately Drop Sedition Case and All Proceedings against Human Rights Lawyer, Sirikan Charoensiri,” Fortify Rights, Joint Statement, October 3, 2016, http://www.fortifyrights.org/downloads/Thailand_Joint_Presser_Sirikan_Charoensiri.pdf (accessed January 25, 2017).

118 Criminal Code, art. 116.

119 Office of the High Commissioner for Human Rights, *Communication from the Special Procedures of the UN Human Rights Council to Thailand*, UN Doc. AL THA 6/2558, July 7, 2015.

120 Office of the High Commissioner for Human Rights, *Communication from the Special Procedures of the UN Human Rights Council to Thailand*, Urgent Action, UA THA 7/2558, July 16, 2015.

121 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relations to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 19.

122 See NCPO Order No. 7/2014, May 22, 2014; NCPO Order No. 3/2558, art. 12; Criminal Code, art. 116.

123 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 112.

ทางการไทยยังข่มขู่ดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมชุมชนที่มีส่วนร่วมในการชุมนุมอย่างสงบ ฐานละเมิดพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ: พ.ศ.2558¹²⁴ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2559 ตำรวจที่อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เรียกตัวแกนนำหญิงเจ็ดคนจากกลุ่มคนรักบ้านเกิดให้มาพบ เพื่อรับทราบข้อกล่าวหาว่าละเมิดมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ: เนื่องจากไม่ได้แจ้งให้ทางการทราบล่วงหน้าเป็นเวลา 24 ชั่วโมง ก่อนจะมีการประท้วงเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2559 และข้อหาอื่น ๆ¹²⁵ การละเมิดมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท¹²⁶ ปัจจุบันคดีนี้อยู่ระหว่างการสอบสวนของเจ้าพนักงาน¹²⁷ ในอีกตัวอย่างหนึ่ง ตำรวจที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ตั้งข้อหานักกิจกรรมชุมชน 27 คน ฐานละเมิดมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ: และข้อหาอื่น ๆ เนื่องจากการประท้วงอย่างสงบในวันที่ 15 กรกฎาคม 2559 เพื่อต่อต้านการทำให้เมืองทองคำของบริษัท อัครา รีซอร์สเซส จำกัด (มหาชน)¹²⁸

ในแง่ของบทลงโทษเนื่องจากการไม่แจ้งล่วงหน้าก่อนการชุมนุม ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติได้ระบุว่า “กรณีที่ไม่มีการแจ้งอย่างเหมาะสม ผู้จัดกิจกรรม ชุมชน หรือผู้นำทางการเมืองไม่ควรได้รับโทษทางอาญาหรือทางปกครอง อันเป็นผลให้ต้องจ่ายค่าปรับหรือโทษจำคุก”¹²⁹

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะยังห้ามจัดการชุมนุมสาธารณะ: “ภายในพื้นที่ของรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาล” และห้าม “เดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายการชุมนุมระหว่างเวลา 18.00 นาฬิกา ถึงเวลา 06.00 นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น”¹³⁰ ข้อห้ามเหล่านี้ขัดแย้งกับมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุม ผู้รายงานพิเศษยืนยันว่า “คำสั่งห้ามแบบเหมารวม รวมถึงการห้ามการใช้สิทธิอย่างสิ้นเชิง หรือการห้ามการใช้สิทธิเฉพาะในบางสถานที่หรือในบางช่วงเวลา โดยพื้นฐานแล้วถือว่าไม่ได้สัดส่วน เนื่องจากเป็นการขัดขวางไม่ให้พิจารณาถึงเงื่อนไขที่จำเป็นของการชุมนุมแต่ละครั้ง”¹³¹

ในวันที่ 27 พฤษภาคม 2559 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติได้มีข้อความที่ส่งมอบให้รัฐบาลไทย เพื่อแสดงความกังวลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ: และความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะได้เน้นว่า “พระราชบัญญัตินี้จำกัดการใช้สิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ โดยกำหนดหลัก

124 Public Assembly Act B.E. 2558, 2015.

125 The seven KRBKG members facing potential charges include: Mrs. Pornthip Hongchai, Mrs. Viron Rujichaiyavat, Mrs. Ranong Kongsae, Mrs. Mon Khunna, Mrs. Suphat Khunna, Mrs. Boonraeng Srithong, and Mrs. Lumplearn Ruengrith. Fortify Rights interview with H.P., Bangkok, Thailand, January 18, 2017.

126 See Public Assembly Act, art. 28.

127 Fortify Rights interview with H.P., Bangkok, Thailand, January 18, 2017.

128 Fortify Rights phone communication with S.T., Bangkok, Thailand, December 2016.

129 U.N. Human Rights Council, *Joint Report of the Special Rapporteur on the Rights to Freedom of Peaceful Assembly and of Association and the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on the Proper Management of Assemblies*, U.N. Doc. A/HRC/31/66, February 4, 2016, para. 23.

130 See Public Assembly Act, arts 7 and 16(8).

131 U.N. Human Rights Council, *Joint Report of the Special Rapporteur on the Rights to Freedom of Peaceful Assembly and of Association and the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions on the Proper Management of Assemblies*, para. 30.

เกณฑ์เกี่ยวกับสถานที่ที่อนุญาตให้จัดการชุมนุมสาธารณะได้”¹³² รัฐบาลไทยได้ตอบคำถามโดยอ้างว่ากฎหมายนี้ “เป็นไปเพื่อประกันให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ และความปรองดองในสังคมเป็นหลัก”¹³³ ในคำตอบที่มีให้กับคณะกรรมการฯ ในปี 2559 รัฐบาลไทยยังอ้างต่อไปว่า มาตรการจำกัดเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อ “คุ้มครองสถานที่ของรัฐบาลและสถานที่สาธารณะที่สำคัญ และรักษาความปลอดภัยให้กับบุคคลซึ่งเข้าร่วมในการชุมนุม รวมทั้งผู้ที่อยู่บริเวณโดยรอบ”¹³⁴

แม้ว่ารัฐบาลไทยอ้างว่าไม่ได้ตั้งใจควบคุมจำกัดสิทธิของ “พลเรือนทั่วไป” ซึ่งมีเจตนาดีและ “ปรารถนาจะเข้าร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการปฏิรูปประเทศ” แต่ดูเหมือนว่ากฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งคำสั่ง คสช.ที่ 7/2557 และ 3/2558 รวมทั้งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ ได้ถูกใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามกติกา ICCPR¹³⁵ เฟอร์ตีฟายไรต์ ยินดีที่รัฐบาลไทยร่วมมือกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการจัดอบรมเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมฝูงชน และการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะและสนับสนุนให้มีความร่วมมือเช่นนั้นมากขึ้น เพื่อประกันว่านโยบายและการปฏิบัติของไทยสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

สิทธิของผู้ลี้ภัย

ตามข้อมูลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ประเทศไทยมีจำนวนผู้ลี้ภัยจนถึงสิ้นปี 2559 ที่ประมาณ 102,500 คน ส่วนใหญ่จะมาจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมา¹³⁶ ในชุดของประเด็นปัญหาคณะกรรมการฯ ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับ “มาตรการที่นำมาใช้เพื่อประกันว่าบุคคลที่ไม่ใช่คนชาติ รวมทั้งผู้ลี้ภัยและผู้อพยพที่พิกพิง... จะได้รับสิทธิของตนตามกติกา ICCPR...”¹³⁷ รัฐบาลไทยตอบรับในคำตอบที่มีให้กับคณะกรรมการฯ ว่าแม้จะไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสาร พ.ศ. 2510 แต่ก็ยึดมั่นใน “พันธกิจที่มีมายาวนานในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และให้การดูแลกลุ่มผู้เข้าเมืองโดยไม่ปรกติหลายกลุ่ม”¹³⁸

นับแต่การทบทวนครั้งสุดท้ายโดยคณะกรรมการฯ รัฐบาลไทยยังคงอนุญาตให้ชุมชนผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่มายาวนานสามารถอยู่ต่อไปได้ในประเทศไทย แต่ไทยไม่มีกรอบกฎหมายในประเทศซึ่งยอมรับสถานะและคุ้มครองผู้ลี้ภัย แต่มีการกำหนดเป็นนโยบายเฉพาะกิจ โดยมีกอกออกมาในรูปของมติคณะรัฐมนตรี เพื่อจัดการกับประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

132 Office of the High Commissioner for Human Rights, *Communication from the Special Procedures of the UN Human Rights Council to Thailand*, U.N. Doc. AL THA 4/2559, May 27, 2016.

133 Permanent Mission of Thailand to the United Nations and Other International Organizations in Geneva, *Letter to the Special Procedures of the UN Human Rights Council*, Letter No. 52101/472, June 1, 2016.

134 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 116.

135 *Ibid.*, para. 111.

136 U.N. High Commissioner for Refugees (UNHCR), “Refugees in Thailand,” Website, <https://www.unhcr.or.th/en> (accessed March 4, 2017).

137 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 22.

138 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para.121.

รัฐบาลไทยมีมติคณะรัฐมนตรีสามฉบับในเดือนธันวาคม 2559 และมกราคม 2560 เกี่ยวกับผู้เข้าเมืองและผู้ลี้ภัยอย่างผิดกฎหมาย ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และบุคคลผู้ไร้รัฐ¹³⁹ ฟอर्टตี้ฟายไรต์ยืนดีกับการดำเนินงานเหล่านี้และสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเหล่านี้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

มติคณะรัฐมนตรีที่ 10/01 พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดตั้ง “คณะกรรมการบริหารคนเข้าเมืองผิดกฎหมายและผู้ลี้ภัย” เพื่อจัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการคัดกรองผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและผู้ลี้ภัย¹⁴⁰ แม้ยังไม่มีความชัดเจนว่ากระบวนการคัดกรองจะเป็นอย่างไร แต่ฟอर्टตี้ฟายไรต์ก็สนับสนุนให้คณะกรรมการฯ จัดทำกระบวนการเพื่อให้ที่พักพิงโดยมีเป้าหมายเพื่อจำแนกและรับรองสถานะของผู้ลี้ภัย ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าถึงสถานะทางกฎหมายและการคุ้มครองตามกฎหมายในไทย

การควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาโดยไม่มีกำหนดเวลา

ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาจากเมียนมาประมาณ 280 คนยังคงถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดต่อไปในไทย¹⁴¹ แม้ว่าสถานกักตัวคนต่างด้าวของไทยถูกออกแบบมาเพื่อรองรับการพักอาศัยไม่เกิน 15 วัน แต่ที่ผ่านมากองการไทยได้ควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาหลายคนไว้เป็นเวลาหลายปี¹⁴²

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้เข้าเมืองที่ผิดกฎหมายและผู้แสวงหาที่พักพิงเป็นเวลานาน และ “ในบางกรณีเป็นการควบคุมโดยไม่มีระยะเวลากำหนด”¹⁴³ ในคำตอบที่ให้ รัฐบาลไทยอ้างว่า “ระยะเวลาการควบคุมตัวจะขึ้นอยู่กับกระบวนการจำแนกสถานะของผู้ลี้ภัยและกระบวนการจัดสรรที่อยู่ในประเทศที่สามของ UNHCR”¹⁴⁴ คำตอบดังกล่าวเป็นการไม่ยอมรับต่อบทบาทของรัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ประกันให้เกิดการคุ้มครองบุคคลทุกคนในดินแดนของตน รัฐยังมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อประกันสิทธิที่จะมีอิสระภาพของบุคคลทุกคน รวมทั้งผู้ที่ไม่ใช่คนชาติ¹⁴⁵ โอกาสที่จะได้รับการจัดสรรที่อยู่ใหม่ในประเทศที่สามมีอยู่อย่างจำกัดอย่างยิ่ง และมักไม่ใช่สิ่งที่พึงปรารถนาสำหรับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจา โดยเฉพาะผู้ที่ต้องการพักอาศัยในประเทศใกล้เคียงกับบ้านเกิดของตนเอง หรือผู้ที่ต้องการไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของตนในภูมิภาคนี้¹⁴⁶

139 See Cabinet Resolution No. 10/01 B.E. 2560, January 10, 2017; Cabinet Resolution No. 04/13/12 B.E. 2559, December 13, 2016; Cabinet Resolution No. 9/7/12 B.E. 2559, December 7, 2016.

140 Cabinet Resolution No. 10/01, para 1.3.

141 Fortify Rights communication with Asylum Access Thailand, Senior Policy Advisory Officer, Bangkok, March 3, 2017.

142 Fortify Rights, *Thailand: One Year After the Andaman Sea Refugee Crisis, End Detention and Bring Justice to Survivors of Human Trafficking*, Remarks of Ms. Puttanee Kangkun Thailand Human Rights Specialist, June 8, 2016, http://www.fortifyrights.org/downloads/Remarks_25590608.pdf (accessed March 4, 2017), p. 4. para. 5.

143 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 23.

144 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 129;

145 ICCPR, art. 10.

146 Fortify Rights, *Thailand: One Year After the Andaman Sea Refugee Crisis*, p. 4.

รัฐบาลไทยยังระบุว่า ได้จัดให้มี “การปล่อยตัวชั่วคราวสำหรับบุคคลที่เชื่อว่าได้หลบหนีจากบ้านเกิดของตนเอง เนื่องจากกลัวภัยจากการคุกคาม โดยเฉพาะกรณีที่เป็นผู้หญิง เด็ก และผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยร้ายแรง เพื่อให้สามารถอาศัยอยู่นอกสถานกักตัวคนต่างด้าวได้”¹⁴⁷ อย่างไรก็ตาม ผู้ลี้ภัยบางประเภทรวมทั้งชาวโรฮิงจากลับไม่ได้รับสิทธิในการประกันตัว ตามเงื่อนไขในปัจจุบัน ชาวโรฮิงจาที่ถูกควบคุมตัวจะไม่มีช่องทางในการร้องเรียนเกี่ยวกับการควบคุมตัวหรือขอให้มีการปล่อยตัวได้เลย

การที่รัฐบาลไทยยังคงควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาและผู้ลี้ภัยอื่น ๆ อยู่ต่อไป ถือว่าขัดแย้งกับสิทธิและการคุ้มครองตามหลักประกันในกติกา ICCPR กติกา ICCPR ห้ามการควบคุมตัวโดยพลการ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย หรือโดยไม่มีเวลาที่กำหนด รวมทั้งกรณีของผู้ที่ไม่ใช่คนชาติ รัฐยังอาจจำกัดสิทธิที่จะมีอิสระภาพของผู้เข้าเมืองได้ เฉพาะกรณีที่เป็นการข้อยกเว้น ภายหลังมีการประเมินบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยละเอียดแล้วเท่านั้น¹⁴⁸ การควบคุมตัวใด ๆ ต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความจำเป็นและได้สัดส่วนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁴⁹

เจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า เหตุผลที่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาต่อไปก็เนื่องมาจากความกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ¹⁵⁰ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐจะต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อ “ความอยู่รอดของชาติ หรือบูรณภาพแห่งดินแดน หรือความเป็นอิสระทางการเมือง” ทั้งนี้จึงถือว่าชอบธรรมที่จะมีการควบคุมจำกัดสิทธิที่จะมีอิสระภาพด้วยเหตุผลจากความกังวลด้านความมั่นคงแห่งชาติ¹⁵¹ แต่ไม่ปรากฏว่ามีเหตุผลในลักษณะดังกล่าวในกรณีผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาในประเทศไทย

รัฐบาลไทยยังมีหน้าที่ประกันให้การปฏิบัติและความเป็นอยู่ของผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักตัวคนต่างด้าว และสถานที่พักพิงของรัฐบาล มีลักษณะสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ¹⁵² ทั้งนี้รวมถึงการประกันการเข้าถึงปัจจัยที่จำเป็นขั้นพื้นฐาน รวมทั้งที่นอนและห้องน้ำ และอาหารที่มีมากเพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการ การเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่เหมาะสม รวมทั้งการให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา การเข้าถึงพื้นที่ภายนอกอย่างเหมาะสม รวมทั้งโอกาสที่จะได้ออกกำลังกายทุกวัน¹⁵³

147 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 130.

148 See U.N. Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW), *Concluding Observations of the Committee on the Second Periodic Report of Bosnia and Herzegovina*, U.N. Doc. CMW/C/BIH/CO/2, September 26, 2012, para. 26(c); CMW, *Concluding Observations of the Committee on the Initial Periodic Report of Rwanda*, U.N. Doc. CMW/C/BIH/CO/2, September 26, 2012, para. 24(a).

149 See U.N. Human Rights Committee, *Communication No. 560/1993, A. v. Australia*, U.N. Doc. CCPR/C/59/D/560/1993, April 3, 1997, para. 9.2.

150 Fortify Rights communications with senior Thai government officials, Bangkok, Thailand and Washington, D.C. United States, 2014-2016.

151 U.N. Commission on Human Rights, *Siracusa Principles on the Limitation and Derogation of Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights*, U.N. Doc. E/CN.4/1985/4, September 28, 1984, arts. 29-32.

152 U.N. Basic Principles on the Treatment of Prisoners, December 14, 1990; U.N. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, August 30, 1955.

153 U.N. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, art. 10.

ในรายงาน “*ทุกที่คือปัญหา*: รายงานสรุปสถานการณ์ผู้ลี้ภัยโรฮิงจาจากเมียนมาในประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย” (“*Everywhere is Trouble:*” An Update on the Situation Refugees in Thailand, Malaysia, and Indonesia) ที่จัดทำโดยฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์และองค์กรชาวโรฮิงจาจากเมียนมาในสหราชอาณาจักร (Burmese Rohingya Organization UK) ในเดือนมีนาคม 2559 พบว่ารัฐบาลไทยไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ให้การดูแลชาวโรฮิงจาที่ถูกควบคุมตัวอย่างเหมาะสม¹⁵⁴ ผู้ถูกควบคุมตัวชาวโรฮิงจาที่สถานกักตัวคนต่างด้าวที่สงขลา ให้ข้อมูลกับฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ว่า ทาง การควบคุมตัวเขา ในห้องขัง 24 ชั่วโมงต่อวัน โดยแทบไม่มีพื้นที่ส่วนตัว ต้องหลับนอนเรียงรายสลับกันบนพื้น และต้องใช้ห้องน้ำห้องเดียว ร่วมกันในบรรดาผู้ถูกควบคุมตัว 40 คน¹⁵⁵ ผู้ถูกควบคุมตัวยังให้ข้อมูลว่าไม่สามารถเข้าถึงสบู่หรือยาสิฟิณ และให้ข้อมูล กับฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ว่า ไม่สามารถเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพ บริการด้านสุขภาพจิต และโอกาสที่จะออกกำลังกาย หรือการได้ออกไปในที่กลางแจ้งในบางช่วงเวลา¹⁵⁶ มีรายงานว่าชาวโรฮิงจาอย่างน้อยเจ็ดคนเสียชีวิตในสถานที่ควบคุม ตัวคนเข้าเมืองของไทยในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา รวมทั้งเด็กหนุ่มอายุ 18 ปี¹⁵⁷ ทาง การไทยมักแยกสมาชิกในครอบครัวชาว โรฮิงจาออกจากกันระหว่างการควบคุมตัว โดยผู้หญิงและเด็กชาวโรฮิงจาจะถูกควบคุมตัวในสถานที่พักพิงของรัฐ ส่วนชายชาวโรฮิงจาจะถูกควบคุมตัวที่สถานกักตัวคนต่างด้าว หรือศูนย์พักพิงของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์¹⁵⁸

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอเป็นการเฉพาะถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยที่เป็นเด็กในไทย¹⁵⁹ ในเดือนมีนาคม 2559 ผู้ถูกควบคุมตัวชาวโรฮิงจาให้ข้อมูลกับฟอร์ตี้ไฟว์ไรต์ว่า ชาวโรฮิงจา 16 จาก 40 คนที่ถูก ควบคุมตัวที่สถานกักตัวคนต่างด้าวในจังหวัดสงขลา มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และมีอยู่สองคนซึ่งมีอายุประมาณ 10 ขวบ¹⁶⁰ มีรายงานว่า เด็กซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาทั้งหมด ซึ่งถูกควบคุมตัวที่สถานกักตัวคนต่างด้าวในจังหวัดสงขลา ไม่มี ผู้ใหญ่คอยดูแลหรือถูกควบคุมตัวร่วมกับผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชายที่ไม่ได้เป็นญาติกัน¹⁶¹ ทาง การไทยยังคงควบคุมตัวเด็กซึ่ง เป็นผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาต่อไปโดยไม่มีเวลากำหนด โดยให้อยู่ในสถานที่พักพิงของรัฐ

จากข้อมูลที่รัฐบาลไทยส่งให้กับคณะกรรมการฯ เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในสถานที่กักตัว ดูเหมือนว่าสภาพชีวิต ของชาวโรฮิงจาที่ถูกควบคุมตัวนี้ ไม่เพียงขัดแย้งกับกติกา ICCPR แต่ยังขัดกับนโยบายในประเทศของไทยเอง โดยรัฐบาลไทยรายงานต่อคณะกรรมการฯ ว่า ตามคำสั่งของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่ 148/2000 กำหนดให้ บุคคลที่ถูกควบคุมตัวในสถานกักตัวคนต่างด้าว ต้องถูกแบ่งตามอายุ และต้องประกัน “สิทธิที่จะมีสุขอนามัย ได้รับ อาหาร และสิทธิด้านสุขภาพ รวมทั้งการเคารพความเชื่อทางศาสนา”¹⁶²

154 Fortify Rights, “*Everywhere is Trouble,*” pp. 6-10.

155 Ibid., para. 4.

156 Ibid., para. 4 and 6.

157 “Thailand: Ensure Access to Justice and Protection for Rohingya Asylum-Seekers,” Amnesty International, press release, July 15, 2013, <https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/003/2013/en/> (last accessed March 3, 2017); “Thailand: Open Letter on the Treatment of Rohingya Asylum-Seekers and Migrants,” Amnesty International, open letter, June 10, 2013, <https://www.amnesty.org/en/documents/ASA39/002/2013/en/> (last accessed March 3, 2017).

158 Fortify Rights, “*Everywhere is Trouble,*” p. 8.

159 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*, para. 24.

160 Fortify Rights, “*Everywhere is Trouble,*” para. 14.

161 Ibid., para. 16.

162 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 136.

คณะกรรมการฯ ยังร้องขอข้อมูลจากรัฐบาลไทยเกี่ยวกับมาตรการอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว ฟอर्टตีฟายไรต์ได้เข้าร่วมการเจรจากับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะใช้มาตรการอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัวกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจา ฟอर्टตีฟายไรต์ยินดีกับบทบาทของรัฐบาลไทยในประเด็นนี้ แต่ยังคงกังวลเกี่ยวกับข้อเสนอที่ยังคงไม่สามารถช่วยให้ผู้ลี้ภัยได้รับสิทธิและการคุ้มครองอย่างเต็มที่ ฟอर्टตีฟายไรต์ยังคงมุ่งมั่นในการร่วมมือทำงานกับทางการไทยเพื่อแสวงหามาตรการอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัวที่ยอมรับได้ โดยตระหนักว่า การปล่อยตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาออกจากการควบคุมตัวโดยทันที ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถคุ้มครองสิทธิและปฏิบัติตามหลักประกันการคุ้มครองของกติกา ICCPR ได้

การละเมิดสิทธิผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจา

แม้ว่ารัฐบาลไทยยืนยันกับคณะกรรมการฯ ว่า “รัฐบาลคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลทั้งปวงโดยไม่เลือกที่จะมีสัญชาติหรือสถานะทางกฎหมายใดๆ” ฟอर्टตีฟายไรต์มีข้อสังเกตต่อการละเมิดที่เกิดขึ้นกับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาในไทย ซึ่งที่ผ่านมายังไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้¹⁶³ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนพฤษภาคม 2556 มีรายงานว่ามีตำรวจไทยที่เขากลัก จังหวัดพังงา มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งตัวผู้หญิงจากสถานพักพิงของรัฐไปยังที่หมายซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชน เพื่อให้ตกเป็นเหยื่อการข่มขืนซ้ำแล้วซ้ำอีกของชายอีกคนหนึ่งในช่วงเวลาหลายวัน¹⁶⁴ มีรายงานว่าการไทยได้ส่งไล่ออกจากราชการเจ้าหน้าที่ตำรวจรายดังกล่าว และตั้งข้อหาว่ามีส่วนร่วมกับการค้ามนุษย์และการใช้อำนาจในฐานะเจ้าพนักงานอย่างมิชอบ¹⁶⁵ อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่าศาลยกฟ้องข้อกล่าวหาเหล่านี้ด้วยเหตุผลว่าผู้หญิงคนดังกล่าวไม่ได้อยู่ในประเทศไทยอีกต่อไป แม้ว่าผู้หญิงคนดังกล่าวจะได้ซื้อตัวเจ้าหน้าที่จากภาพถ่าย และมีคำให้การอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการลงชื่อไว้ให้กับตำรวจ¹⁶⁶

เมื่อเร็ว ๆ นี้ ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2559 ตำรวจไทยได้ยิงผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาจากเมียนมา อายุ 18 ปี เสียชีวิต ซึ่งเขาหลบหนีออกมาจากศูนย์กักตัวคนเข้าเมืองที่จังหวัดพังงา¹⁶⁷ จากข้อมูลที่ฟอर्टตีฟายไรต์มีอยู่ ไม่มีการตั้งข้อหาแก่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการสังหารดังกล่าว และดูเหมือนว่าจากเว็บไซต์ของหน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองของจังหวัดพังงา ยังระบุว่าเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองพังงา¹⁶⁸ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ การใช้กำลังถึงขั้นชีวิตของตำรวจจะถือว่าชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อป้องกันการสูญเสียชีวิต และเมื่อมีสัดส่วนเหมาะสมกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้น¹⁶⁹

163 Ibid., para. 121.

164 “Thailand: Ensure Access to Justice and Protection for Rohingya Asylum-Seekers,” Amnesty International.

165 Ibid.

166 Fortify Rights phone interview with Mr. Jesada Senade, lawyer for the co-plaintiff, April 29, 2016.

167 “Thailand: Investigate Fatal Shooting of Rohingya Refugee, End Indefinite Detention,” Fortify Rights, news release, May 24, 2016, <http://www.fortifyrights.org/publication-25590524.html> (accessed February 13, 2017).

168 See Phang Nga Immigration Department, “Phangnga Immigration,” website, <http://www.phangnga-imm.com/team.php> (accessed March 4, 2017).

169 See, U.N. General Assembly, *Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions, Note by the Secretary-General*, U.N. Doc. A/61/311, September 5, 2006, para. 42 and 44.

การผลักดันผู้ลี้ภัยกลับไปเผชิญอันตราย

ในการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้น คณะกรรมการฯ มีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทยให้ “จัดทำกลไกเพื่อห้ามการเนรเทศ การขับไล่ การส่งกลับ หรือการบังคับคนต่างด้าวให้เดินทางกลับไปยังประเทศที่มีความเสี่ยงว่าจะถูกทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้าย รวมทั้งการให้พวกเขาที่มีสิทธิร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีการระงับคำสั่งดังกล่าว”¹⁷⁰ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการฯ เรียกร้องให้รัฐบาลไทยเคารพ “หลักการขั้นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือหลักการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย”¹⁷¹

ในรายงานตามวาระฉบับที่สองที่ส่งให้กับคณะกรรมการฯ รัฐบาลไทยยอมรับว่าผู้ที่ไม่ใช่คนชาติซึ่งอาศัยอยู่ในไทยจะไม่ได้รับสิทธิและอิสรภาพตามที่กำหนดไว้ในข้อ 13 ซึ่งห้ามการขับไล่โดยผลการต่อผู้ที่ไม่ใช่คนชาติ¹⁷² อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยยืนยันว่า “ไม่เห็นชอบกับการส่งกลับบุคคลต่างด้าวที่เผชิญความเสี่ยง แม้ว่าสังคมไทยตระหนักดีถึงความยากลำบากในแง่ความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหาการเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายในไทย ซึ่งมีการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก”¹⁷³

ในชุดของประเด็นปัญหา คณะกรรมการฯ ร้องขอทางการไทยเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่ดำเนินงาน เพื่อประกันให้มีการคุ้มครองไม่ให้มีการส่งกลับไปเผชิญอันตราย และโดยเฉพาะได้ร้องขอรัฐบาลไทยเกี่ยวกับความเห็นที่มีต่อ “รายงานว่าผู้แสวงหาที่พักพิงชาวโรฮิงจาและบังคลาเทศ ซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์กำลังถูกผลักดันกลับ”¹⁷⁴ ในคำตอบ รัฐบาลไทยยืนยันการยึดมั่นปฏิบัติตาม “หลักการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ”¹⁷⁵ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยยังระบุต่อไปว่า สภาความมั่นคงแห่งชาติ “ได้ประสานความร่วมมือและโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาให้กับชาวโรฮิงจา โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความมั่นคงและสิทธิมนุษยชน”¹⁷⁶ รัฐบาลไทยได้อธิบายว่า สำหรับกรณี “ชาวโรฮิงจาจากบังคลาเทศ” กระบวนการต่างประเทศได้ประสานงานกับสถานเอกอัครราชทูตบังคลาเทศ¹⁷⁷ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางกลับของ “บุคคลกว่า 1,000 คนไปยังบังคลาเทศ” ทำให้เกิดคำถาม เนื่องจากชาวโรฮิงจาส่วนใหญ่ในบังคลาเทศเป็นผู้ลี้ภัยซึ่งไม่มีสัญชาติบังคลาเทศ และมีสิทธิและได้รับการคุ้มครองที่จำกัดเท่านั้น สำหรับ “ชาวโรฮิงจาจากเมียนมา” รัฐบาลไทยได้ตอบว่า ทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ “ได้ให้ที่พักพิงกับผู้หญิงและเด็ก”¹⁷⁸ ในคำตอบที่ให้ รัฐบาลไทยไม่ได้กล่าวถึงมาตรการที่นำมาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการไม่ผลักดันชายชาวโรฮิงจากลับไปเผชิญอันตราย

170 U.N. Human Rights Committee, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, para 17.

171 Ibid.

172 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*, para 123.

173 Ibid., para 125.

174 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 22.

175 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 121.

176 Ibid., para.123.

177 Ibid.

178 Ibid.

ในทางปฏิบัติแล้ว รัฐบาลไทยยังคงยึดมั่นกับนโยบาย “ช่วยเหลือ” หรือ “ผลักดันกลับ” ต่อกรณีผู้ลี้ภัยที่อาจเดินทางมาถึงทางเรือ¹⁷⁹ ตามนโยบายนี้ ทางทหารจะสกัดจับและลากเรือออกไปในทะเล ซึ่งยิ่งเพิ่มความเสี่ยงภัยให้กับหลายชีวิตที่อยู่บนเรือ¹⁸⁰ นโยบายนี้ขัดแย้งกับหลักการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย ซึ่งห้าม “การปฏิเสธการเข้าเมืองบริเวณพรมแดน การสกัดจับ และการส่งกลับโดยทางอ้อม” ต่อบุคคลซึ่ง “ชีวิตหรือเสรีภาพของพวกเขากำลังถูกคุกคามหรือกรณีที่เราเชื่อว่าจะถูกปราบปราม”¹⁸¹ ดังที่ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของผู้เข้าเมืองตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “แม้จะเป็นสิทธิโดยชอบของรัฐเอกราชทุกแห่งที่จะปกป้องพรมแดนของตน และกำกับดูแลมาตรการการเข้าเมืองของตน แต่รัฐควรประกันให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้เข้าเมือง ในขณะที่มีการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมือง”¹⁸²

การผลักดันผู้ลี้ภัยชาวบังลาวกลับไปเผชิญอันตราย

ในการให้ข้อสังเกตเชิงสรุปเบื้องต้นในปี 2548 คณะกรรมการฯ แสดงความกังวลเกี่ยวกับ “สถานการณ์ที่ยากลำบากของชาวบังลาวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก ซึ่งไม่มีสถานะผู้ลี้ภัยในรัฐภาคี และพวกเขากำลังเผชิญกับความเสี่ยงที่จะถูกส่งกลับไปยังประเทศที่กลัวว่าจะถูกปราบปราม”¹⁸³

ในช่วงระหว่างการทบทวนกรณีประเทศไทยครั้งแรกของคณะกรรมการฯ และช่วงที่มีการส่งรายงานทบทวนตามวาระฉบับที่สองให้กับคณะกรรมการฯ หรือระหว่างปี 2548 ถึง 2558 รัฐบาลไทยได้บังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวบังลาวอย่างน้อย 8,000 คนออกจากประเทศไทย¹⁸⁴ ฟอรัลตีฟายไรต์ได้พบกับตัวแทนของชุมชนชาวบังลาว 100 คน ซึ่งถูกบังคับส่งกลับจากไทยระหว่างปี 2552-2553 โดยผู้หญิงชาวบังลาวคนหนึ่งให้ข้อมูลกับฟอรัลตีฟายไรต์ว่า ทางทหารไทยใช้เวลาเธอเพียง 24 ชั่วโมงก่อนจะพาตัวเธอไปยังบริเวณพรมแดนในตอนกลางคืน และถูกส่งออกไปนอกประเทศ¹⁸⁵

ในรายงานทบทวนตามวาระฉบับที่สอง รัฐบาลไทยให้เหตุผลแสดงความชอบธรรมของการส่งกลับดังกล่าว โดยระบุว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) “มีความก้าวหน้าในแง่การพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชน” และรัฐบาลทั้งสองประเทศ “บรรลุความตกลง” ในการอำนวยความสะดวกในการส่งกลับชาวบังลาวทุกคน¹⁸⁶ รัฐบาลไทยอ้างว่า “การดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นโดยให้ความสำคัญอย่างเหมาะสมต่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบังลาวที่ถูกส่งกลับ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้พวกเขาดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน และมีทางเลือกที่เหมาะสมในชีวิต”¹⁸⁷

179 Fortify Rights, *Get it Right This Time*, p. 8.

180 Ibid.

181 Executive Committee of the High Commissioner’s Program, *Note on International Protection*, U.N. Doc. A/AC.96/951, September 13, 2001, para. 16.

182 U.N. Human Rights Committee, *Promotion and Protection of All Human Rights, Civil, Political, Economic, Social and Cultural Rights, Including the Right to Development*, U.N. Doc. A/HRC/7/12, February 25, 2008, para. 10.

183 U.N. Human Rights Committee, *Concluding Observations of the Human Rights Committee, Thailand*, para 17.

184 Supang Chandawanich and Thawin Pleansi, eds., *The Lao Hmong in Thailand: State Policies and Operations (1975-2009)*, (Bangkok: Asian Research Center for Migration, 2011), p. 187-191.

185 Fortify Rights interview with L.X., undisclosed location, July 31, 2016.

186 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*, para 56.

187 U.N. Human Rights Committee, *Second Periodic Report of Thailand*, para 56.

ครอบครัวชาวบังลาวกว่า 70 ครอบครัวที่ถูกส่งกลับระหว่างปี 2548-2552 ได้เดินทางกลับมายังประเทศไทยอีก เนื่องจากต้องเผชิญกับหรือกลัวว่าจะถูกปราบปรามหากอยู่ในสปป.ลาว¹⁸⁸ ในปัจจุบัน ผู้ลี้ภัยหลายคนหลบซ่อนตัวอยู่ในประเทศไทยโดยไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองได้ บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงกลไกการขึ้นทะเบียนผู้ลี้ภัยของ UNHCR ในไทย และเสี่ยงที่จะถูกส่งกลับอีกเป็นครั้งที่สอง ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนมิถุนายน 2557 รัฐบาลไทยได้ส่งกลับแกนนำชาวบังลาวคนหนึ่ง แม้จะมีเสียงคัดค้านจาก UNHCR และประชาคมระหว่างประเทศ¹⁸⁹

ในชุดของประเด็นปัญหาที่เสนอต่อประเทศไทยในปี 2559 คณะกรรมการฯ ได้ร้องขอข้อมูลเกี่ยวกับการส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวบังลาว “โดยไม่มีการประเมินความต้องการด้านการคุ้มครองของพวกเขา และเป็นการละเมิดหลักการไม่ผลักดันกลับไปเผชิญอันตราย”¹⁹⁰ รัฐบาลไทยได้ตอบคำถามว่า “รัฐบาลลาวประกันว่าบุคคลเหล่านี้มีสัญชาติลาวและจะได้รับสิทธิเช่นเดียวกับคนชาติอื่น ๆ รวมทั้งได้รับการจัดสรรที่ดินและความสนับสนุนการดำรงชีพ”¹⁹¹

ผู้ลี้ภัยชาวบังลาวที่ถูกส่งกลับให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า ทางการลาวได้สอบถามพวกเขาหลังจากถูกบังคับเดินทางออกจากประเทศไทย¹⁹² ผู้หญิงชาวบังลาวคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ลุงของเธอหายไป โดยมีພູພບເຂົາເປັນຄັ້ງສຸດທ້າຍระหว่างเดินทางไปພູດຸຍທັງທາງການລາວ¹⁹³ ชาวบังลาวหลายคนให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า ทางการลาวมักสอดส่องดูแลและข่มขู่พวกเขาหลังจากถูกบังคับส่งกลับจากไทยไปลาว¹⁹⁴

เนื่องจากไม่มีสถานะทางกฎหมายหรือไม่ได้รับการคุ้มครองอื่น ๆ ในไทย ผู้ลี้ภัยชาวบังลาวจึงเสี่ยงจะตกเป็นเหยื่อการกักขัง การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติมิชอบที่ร้ายแรงอื่น ๆ ในไทย ผู้หญิงชาวบังลาวคนหนึ่งให้ข้อมูลกับฟอร์ตีฟายไรต์ว่า นายหน้าคนไทยสัญญาว่าจะช่วยให้เธอได้รับเอกสารเป็นคนไทย แต่ต่อมาได้ข่มขืนเธอ¹⁹⁵ แต่ด้วยความกลัวว่าจะถูกดำเนินคดีในข้อหาเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายหรือจะถูกส่งกลับไปสปป.ลาวอีกครั้ง เธอจึงไม่กล้าแจ้งความว่าถูกข่มขืน¹⁹⁶

188 Asylum Access Thailand, March 2016.

189 “UNHCR Deplored Deportation of Laotian Refugee from Thailand,” UNHCR, July 8, 2014. <http://www.unhcr.org/news/briefing/2557/7/53bbc65b9/unhcr-deplores-deportation-laotian-refugee-thailand.html> (accessed February 6, 2017).

190 U.N. Human Rights Committee, *List of Issues in Relation to the Second Periodic Report of Thailand*, para. 22.

191 U.N. Human Rights Committee, *Replies of Thailand to the List of Issues*, para. 124

192 Fortify Rights interview with L.X. and L.P., undisclosed location, July 31, 2016.

193 Fortify Rights interview with L.X., undisclosed location, July 31, 2016.

194 Fortify Rights interview with L.X. and L.P., undisclosed location, July 31, 2016.

195 Fortify Rights interview with L.X. and L.Y., undisclosed location, January 21, 2017.

196 Fortify Rights interview with L.X. and L.Y., undisclosed location, January 21, 2017.

ข้อเสนอแนะ

ต่อรัฐบาลไทย:

- ประกันว่ากฎหมาย ข้อบัญญัติและนโยบายภายในประเทศทั้งปวง มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง:
 - ให้ออกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งคสช. ซึ่งอนุญาตให้มีการควบคุมตัวโดยพลการและละเมิดเสรีภาพขั้นพื้นฐานอื่น ๆ รวมทั้งคำสั่งคสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559
 - ยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและคำสั่งที่มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก และการชุมนุมอย่างสงบ รวมทั้ง มาตรา 116, 326 - 328 ของประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และคำสั่ง คสช. ที่ 3/2558
 - งดการเอาผิดทางอาญากับความผิดฐานหมิ่นประมาท รวมทั้งความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในมาตรา 326 - 328 ของประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
 - ให้ออกเป็นกฎหมายโดยทันทีสำหรับร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องอย่างเต็มที่กับข้อกำหนดของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ และอนุสัญญาต่อต้านการบังคับบุคคลให้สูญหาย
- ยุติการควบคุมตัวโดยพลการในทุกรูปแบบในประเทศไทย รวมทั้งการเรียกตัวบุคคลและการควบคุมตัวในลักษณะที่เป็น “การปรับทัศนคติ” หรือ “หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ใหม่”
- ให้ออกปล่อยตัวโดยทันทีและไม่มีเงื่อนไขสำหรับบุคคลทุกคนที่ถูกควบคุมตัวเนื่องจากเข้าร่วมในกิจกรรมที่ได้รับการคุ้มครอง หรือกิจกรรมที่ถูกห้ามตามกฎหมายและคำสั่งที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และต้องจัดให้บุคคลเหล่านี้เข้าถึงการเยียวยา
- ประกันว่าการจับกุม การควบคุมตัวและการตรวจค้นสถานที่ส่วนบุคคล และการตรวจค้นตัวบุคคลเกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่อเป็นคำสั่งหรือมีหมายจากศาล และมีแนวทางสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ
- ประกันว่าการปฏิบัติต่อผู้ถูกควบคุมตัว รวมทั้งผู้ถูกควบคุมตัวที่ไม่ใช่คนชาติ และสภาพความเป็นอยู่ในระหว่างการควบคุมตัวในสถานกักตัวคนต่างด้าวและสถานพักพิงของรัฐ สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อบทที่เกี่ยวข้องในกติกา ICCPR และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) และชุดของหลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้การควบคุมตัวหรือการคุมขังไม่ว่าในรูปแบบใด (Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment) โดยเฉพาะการประกันว่าบุคคลจะถูกควบคุมตัวได้เฉพาะในสถานที่ควบคุมตัวอย่างเป็นทางการ และสามารถเข้าถึงทนายความ ญาติ ความช่วยเหลือทางการแพทย์ และการร้องต่อหน่วยงานศาลที่เป็นอิสระได้โดยไม่ชักช้า

- ดำเนินการสอบสวนตามรายงานทั้งปวงว่ามีการสังหาร การทำร้ายและการก่ออาชญากรรมต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน แกนนำชุมชน สื่อมวลชน และผู้ลี้ภัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ
- ยุติการดำเนินกระบวนการทางกฎหมายใด ๆ ต่อบุคคลที่ต้องถูกสอบสวน ตั้งข้อหา หรือฟ้องร้องดำเนินคดีเพียงเพราะการทำกิจกรรมที่ชอบธรรมและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ICCPR และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- ปรีกษาหารือกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและภาคประชาสังคม เพื่อจัดทำกลไกคุ้มครองที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- คุ้มครองสิทธิที่มีการประกันไว้ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิ และความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรทางสังคมใน การส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms)
- ให้ริ่หรือเพิ่มการสอบสวนกรณีการค้ำมนุษย์ ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงจาและชาวบังคลาเทศในไทย และจัดให้มีความสนับสนุนอย่างเพียงพอเพื่อประกันให้การสอบสวนเสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ ความเป็นอิสระและเป็นผล
- ประกันว่า ผู้ค้ำมนุษย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและกองกำลังความมั่นคง จะถูกตั้งข้อหาฟ้องคดี และลงโทษตามมาตรฐานระหว่างประเทศ
- สอบสวนตามข้อกล่าวหาว่ามีการคุกคาม ข่มขู่ และปองร้ายต่อพยานที่เกี่ยวข้องกับคดีการค้ำมนุษย์ และให้นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ
- อนุญาตให้มีการจัดการชุมนุมโดยสงบทุกรูปแบบ ทั้งในประเด็นทางการเมือง สิทธิมนุษยชน และกิจกรรมทางสังคม โดยไม่มีการแทรกแซงหรือควบคุมจำกัด
- ยุติการควบคุมตัวโดยไม่มีกำหนดต่อผู้ลี้ภัย และผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ซึ่งถูกควบคุมตัวในสถานกักตัวคนต่างด้าว และสถานที่พิทักษ์ของรัฐ
- ประกันว่า ผู้ลี้ภัยจะถูกควบคุมตัวเฉพาะกรณีที่เป็นข้อยกเว้นเท่านั้น ทั้งนี้โดยให้มีการประเมินเป็นรายกรณีไป และให้มีการพิจารณามาตรการอื่น ๆ นอกจากการควบคุมตัวที่มีการละเมิดสิทธิน้อยกว่าจนหมดสิ้นแล้วเท่านั้น

- จัดทำและดำเนินการตามกฎหมายระดับประเทศ เพื่อกำหนดให้มีขั้นตอนการแสวงหาที่พักพิง และการให้สถานะทางกฎหมายกับผู้ลี้ภัยอย่างสอดคล้องตามมาตรฐานระหว่างประเทศ
- สนับสนุนให้ผู้ลี้ภัยเข้าถึงข้อมูลทางกฎหมาย ได้รับใบอนุญาตทำงาน บริการดูแลสุขภาพ โอกาสทางการศึกษา และความช่วยเหลือในรูปแบบอื่น ๆ
- ป้องกันการส่งกลับบุคคลไปยังประเทศบ้านเกิดของตน กรณีที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตหรือเสรีภาพของเขา รวมทั้งชาวโรฮิงจาและผู้ลี้ภัยชาวมังลาว โดยเฉพาะ ให้อยู่ต้นนโยบายที่สกัดจับและลากเรือของผู้ลี้ภัยออกไปกลางทะเล
- ให้ออกจดหมายเชิญเป็นการถาวรในการเข้าเยี่ยมประเทศไทย ให้กับผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติ โดยเฉพาะผู้รายงานพิเศษว่าด้วยเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบและการสมาคม ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิที่จะมีเสรีภาพด้านความเห็นและการแสดงออก และผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- ให้ออกคยานุวัติกับพิธีสารเลือกรับฉบับที่หนึ่ง และ ฉบับที่สอง ของกติกา ICCPR พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) อนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสาร พ.ศ. 2510 (Convention relating to the Status of Refugees 1951 and its 1967 Protocol) และสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นจากการวิจัยของฟอร์ตีฟายโรสตั้งแต่ ปี 2557 - 2560 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย สุธาสี วรรณศิริ และ พุทธณี ทางกัน เป็นผู้เขียนรายงานหลัก แมกทิว สมิทส หัวหน้าฝ่ายบริหารฟอร์ตีฟายโรส และเอมี สมิทส ผู้อำนวยการบริหารฟอร์ตีฟายโรสทำกับการวิจัย เขียน และบรรณาธิกรรรายงานจอห์น ควินเลย์ที่สาม ผู้ช่วยผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนฟอร์ตีฟายโรส สดับสนุนการวิจัยและประสานงานการพิมพ์ เพยแพร์ คาร์รี่ เจนนิ่งส์ แคมป์เบล ออกแบบรูปเล่ม อัสมาน เจ๊ะมะ ออกแบบแผนที่ประกอบรายงาน ภาพประกอบรายงานโดยลุด ดักเกิลบาย โรเจอร์ อาร์โนล และกิมุข รักขนาม

ฟอร์ตีฟายโรสขอขอบคุณเป็นพิเศษต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้ลี้ภัย ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ องค์กรภาคประชาสังคม และบุคคลต่างๆ ในประเทศไทยที่มีส่วนช่วยในการทำการวิจัยนี้ และแบ่งปันเวลาพลังงานและประสบการณ์กับฟอร์ตีฟายโรส นอกจากนี้ฟอร์ตีฟายโรสยังขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนและผู้ให้ทุนที่ทำให้งานของเราเป็นจริงขึ้นมาได้

ปกหลัง: ผู้ลี้ภัยม้งลาวนั่งขวางรถบัสที่จังหวัดหนองคายเพื่อประท้วงคำสั่งการส่งกลับพวกเขาไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศที่พวกเขาหนีออกมาจากการที่กองทัพลาวเข้าไปปะทะและสังหารผู้หญิงและเด็กในชุมชน ทิ้งๆ ที่ได้ประท้วงและเรียกร้องให้ชุมชนนานาชาติเข้ามาปกป้องการถูกพลักดันกลับไปเผชิญอันตราย หน่วยราชการไทยยังคงบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยม้งลาวมากกว่า 8,000 คน ในช่วงระหว่างปี 2548 ถึง 2558 หลายร้อยคนต้องหนีกลับมายังประเทศไทยหลังจากประสบกับการตอบโต้และการข่มขู่ในประเทศลาว ©โรเจอร์ อาร์โนล 2550

FORTIFY RIGHTS

fortifyrights.org

